cut autē paſſiones corꝑales diuinitatis virtute ſanabat:
ſic ſpiritales verbo pietatis. Primo aūt docet ⁊ poſtea
ſanat ꝓpter duo. ṗmo quia premittitur quod magis ne-
ceſſariū eſt. verba eni pietatis edificant aiam nō miracu-
la. deinde qꝛ verba ꝑ miracula cōmendant: ⁊ nō ecōuer-
ſo. CHRY. in homi. Conſiderandū aūt ꝙ vbicunqꝫ
legis cuiuſdā introductio fit: ſigna facere deꝰ aſſueuit: pi
gnora ſue virtutis legem tribuēs ſuſcepturus: hoiēz enīz
facturus mūdū creauit: ⁊ tūc illi legē in paradiſo propo-
ſuit: ⁊ quādo noe legem laturus erat: magna ſigna oſ̄dit
Et ſimiliter iudeis legem laturus ꝓdigia oſtēdit: ⁊ tunc le
gem dedit: ita ⁊ hic ſublimē illā legē introducturus: mira
culorū demonſtratione certificat que dicunt. Quoniam
eni regnū quod predicabat nō apparebat: ab apparen-
tibus ſignis ipſū manifeſtauit. GLO. Sed qꝛ predica-
tores debent habere bonū teſtimonium ab his q̇ foris
ſunt: ne ſi vita deſpicitur: predicatio contēnat: ſubditur:
Et abijt opinio eius in totam ſyriam. RABA. Syria
eſt omnis regio ab euphrate vſqꝫ ad mare magnū: a cap
padocia vſqꝫ ad egyptum: in qua eſt ꝓuincia paleſtina in
qua habitāt iudei. CHRY. in homi. Intende aūt mo
deratione euangeliſte quia nō vnūquenqꝫ nobis enarrat
curatorū: ſed breuibus verbis copioſitatē tranſcurrit ſi-
gnorū. vnde ſequit: Et obtulerūt ei omnes male habētes

Hierony. b.

REMI. Per quos varias vult itelligi infirmitates: ſꝫ
leuiores. Cum vero dicit: Uarijs languoribꝰ ⁊ tormentis
cōprehenſos: illos vult intelligi de quibus ſubinfert: Et
qui demonia habebāt. GLO. Languor diuturnus eſt
tormentum: morbus actus: vt dolor lateris ⁊ huiuſmo-
di. qui aūt demonia habebāt: ſunt q̇ a demonibus vexa
bantur. REMI. Lunatici eni dicti ſunt a luna: que dū
menſtruis tēporibus creſcit ⁊ decreſcit: ipſi vexantur.

Hieroñ. a.

HIE. Demones eni obſeruantes lunaria tēpora crea-
turarū infamare cupiebant vt in creatorē blaſphemie re
dundarēt. AVGV. xxij. de ciuitate dei: Illiciunt tamē
demones ad habitandū per creaturas: quas nō ipſi: ſed
deus condidit delectabilibꝰ: ꝓ ſua diuerſitate diuerſis
nō vt animalia cibis: ſed vt ſpiritus ſignis: que cuiuſqꝫ
delectationi congruūt. RABA. Paralytici aūt ſūt cor
pore diſſoluti: paralyſis eni grece latine dicit diſſolutio.
Sequitur: Et curauit eos. CHRY. ſuper matth. Cum
in quibuſdā locis dicatur: Multos curauit: hic ſimplicit
dicit: Et curauit eos. ſignans ꝙ oēs curauit. Sicut ⁊ no
uitius medicus intrans ciuitatē: omnes ad ſe venientes
curat: ꝓpter ſuam opinionē cōmendandā. CHRY. in

Hierony. b.

homi. A nullo autē eorum fidē exquiſiuit: qm nondū vir
tutis ſue demonſtrationē dederat: ⁊ in adueniendo ⁊ fe-
rendo a longe non paruā oſtenderant fidem. Sequit: Et
ſecute ſunt eum turbe multe. RABA. Que quadripar
tite ſunt: alij ꝓpter celeſte magiſteriū vt diſcipuli: alij ob
curationē infirmitatū: alij ſola fama ⁊ curioſitate: volen
tes experiri an veruꝫ eſſet quod dicebat: alij per inuidiā
volentes eum in aliquo capere ⁊ accuſare. Myſtice au-
tē ſyria interpretatur elata: galilea volubilis vel rota. i.
diabolus ⁊ mundus qui ⁊ ſuperbus ē: ⁊ ad ima ſemper
rotatur: in quo fama chriſti per predicationē inotuit. de
moniaci eni ſunt idolatre: lunatici: inſtabiles: paralytici:
pigri: ⁊ diſſoluti. GLO. Turbe aūt que ſequūtur dn̄m
ſunt de eccleſia: que ſpiritaliter eſt galilea tranſmigrās ad
virtutes. Et decapolis. x. precepta ſeruās. i. hieroſolyma
⁊ iudea: quā viſio pacis ⁊ cōfeſſio illuſtrat. Et trans ior-
danem qꝛ baptiſmo tranſito terram ꝓmiſſionis intrat.
REMI. Uel ſequūtur dn̄m de galilea. i. de volubilita
te mundi. ⁊ decapoli que ē regio. x. vrbiū: ⁊ ſignificat de-
calogi tranſgreſſores. Et de hieroſolyma: quia. ſ. prius
innoxia pace detinebantur. Et de iudea. i. de cōfeſſione
diabolica. Et de trans iordanem: quia ṗus erant in pa-
ganiſmo conſtituti: ſed tranſeuntes per aquaꝫ baptiſmi
venerūt ad chriſtum.

CAP. V.

Uidens autem ieſus turbas: aſcendit in
montem: ⁊ cum ſediſſit acceſſerunt ad
eum diſcipuli eius: ⁊ aperiens os ſuum
docebat eos dicēs: Beati pauperes ſpiritu: quo
niam ipſorum eſt regnum celorum.

CHRY. ſuper matth. Omnis artifex ſm̄ ꝓfeſſionem
ſuā opportunitatē operis videns gaudet. Carpentarius
eni ſi viderit arborē bonam cōcupiſcit eam precidere ad
opus artificij ſui. Et ſacerdos cū viderit eccleſiam ple-
nam: gaudet animus eius: ⁊ delectat vt doceat. Sic ⁊ do
minus videns magnā congregationē populi: excitatus
eſt ad docendū. vnde dicit: Uidēs aūt turbas ieſus aſcē
dit in montem. AVGV. de concor. euāge. Uel hic pōt
videri multas turbas vitare voluiſſe: ⁊ ob hoc aſcēdiſſe
in montē: vt ſolis diſcipulis loqueret. CHRY. in ho.
Per hoc aūt ꝙ non in ciuitate ⁊ foro: ſed in monte ⁊ ſoli
tudine ſedit: erudiuit nos nihil ad oſtentationē facere: ⁊
a tumultibus abſcedere: ⁊ maxime cū de neceſſarijs diſ-
putare oporteat. REMI. Hic eni ſciendū ē ꝙ tria refu-
gia legitur dn̄s habuiſſe: nauim: monteꝫ: ⁊ deſertum: ad
quorū alterum quotienſcūqꝫ a turbis opprimebat: con-
ſcendebat. HIERO. Nonulli aūt ſimpliciorum fratrū
putant dn̄m ea que ſequuntur in oliueti monte docuiſſe:
quod nequaꝗ̄ ita eſt. Ex precedentibꝰ eni ⁊ ſequentibus
in galilea mōſtratur locus quē putamus eſſe vel thabor
vel quēlibet alium montem excelſū. CHRY. ſup mat-
theum: Aſcendit autem in montē: primo q̄dem vt imple-
ret prophetiaꝫ Eſaie dicentis: Super montē aſcende tu.
deinde vt oſtendat quoniā in altitudine ſpiritaliuꝫ virtu-
tum conſiſtere dicitur: qui docet dei iuſticiam parit ⁊ q̇
audit. nemo eni poteſt in valle ſtare ⁊ de mōte loqui. Si
in terra ſtas: de terra loquere. Si aūt de celo loqueris: in
celo conſiſte. Uel aſcendit in montē vt oſtendat ꝙ omnis
qui vult diſcere myſteria veritatis: in montē eccleſie de-
bet aſcēdere: de quo ꝓpheta: Mons dei: mons pinguis
HILA. Uel aſcendit in montē quia in paterne maieſta
tis celſitudine poſitus celeſtia vite precepta conſtituit.
AVG. de ſermone dn̄i in monte: Uel aſcendit in mon-
tem: vt ſignificet quia minora erant precepta iuſticie: q̄ a
deo data ſunt per ꝓphetas populo iudeorū quem timo
re adhuc alligari oportebat. Per filiū autem ſuū maiora
ṗplo quem charitate iam conuenerat liberari. Sequitur
Et cum ſediſſet: acceſſerūt ad eum diſcipuli eius. HIE.
Ideo aūt non ſtans: ſed ſedēs loquitur: quia nō poterat
eum intelligere in ſua maieſtate fulgentem. AVGV.
de ſermone dn̄i in monte: Uel ꝙ ſedēs docebat: pertinet
ad dignitatem magiſtri. Acceſſerūt autem ad eū diſcipu
li eius: vt audiendis verbis illius hi eſſent in corpore vi-
ciniores: qui preceptis implendis animo appropinq̄bāt
RABA. Myſtice aūt ſeſſio dn̄i incarnatio eius eſt: qꝛ
niſi dn̄s incarnatus eſſet: humanū genus ad eū accedere
nō potuiſſet. AVG. de concor. euange. Mouet aūt ꝙ
mattheus in monte dicit hunc habituꝫ eſſe ſermonem a
dn̄o ſedente: lucas aūt in loco campeſtri a dn̄o ſtāte. Hec
igit diuerſitas facit videri aliū fuiſſe illū: aliū iſtū. Quid
eni ꝓhibet chriſtū quedā alibi repetere que ante iā dixe-
rat: aut iterū facere: que ante iam fecerat? Quāꝗ̄ etiā poſ
ſit illud occurrere in aliq̄ excellentiori parte montis: pri-
mo cum ſolis diſcipulis dn̄m fuiſſe: quando ex eis duo
decim elegit: deinde cum eis deſcendiſſe non de monte:
ſed de ipſa montis celſitudine in campeſtreꝫ locū. i. in ali
quam equalitatem que in latere mōtis erat: ⁊ multos ca-
pere poterat: atqꝫ ibi ſtetiſſe donec ad eū turbe congrega
rentur: ac poſtea cum ſediſſet acceſſiſſe ꝓpinquius diſci-
pulos eius: atqꝫ ita illis ceteriſqꝫ turbis preſentibus vnū
habuiſſe ſermonem: quē mattheꝰ lucaſqꝫ narrant diuer-
ſo narrandi modo: ſed eadem veritate rerū. GREG.

quarto

quarto mora. Sublimia aūt p̄cepta dn̄o in monte dictu
ro p̄mittit: Et aperiēs os ſuū docebat eos qui dudum
aperuerat ora ꝓphetarū. REMI. Ubicūq̄ aūt legitur
dn̄s aperuiſſe os: inſpiciendū ē quia magna ſunt que ſe-
quūtur. AUG. de ſermone dn̄i in mōte: Uel dicit: Ape
riens os ſuū. vt ipſa mora cōmendet aliquāto longiorē
futurū ēē ſermonem. CHRY. in homi. Uel hoc dicit
vt diſcas quoniā nūc quidē docebat os aperiens in lo-
quendo: nūc aūt vocem que eſt ab operibus emittens.

AUG. in ſermone dn̄i in mōte: Siqs aūt pie ſobrieq̄
cōſiderauerit: inueniet in hoc ſermone quātū ad mores
opportunos ptinet perfectum ⁊ vite chriſtiane modum
vnde ſic ipſe ſermo ꝯcluditur: Oīs qui audit verba mea
hic ⁊ facit ea: ſimilabo eū viro ſapienti. AUG. ix. de ci
uitate dei: Nulla aūt ē cauſa philoſophandi niſi finis bo
ni. q̄ aūt beatū facit: ipſe eſt finis boni. Et ideo a beatitu
dine incipit dicens: Beati pauperes ſpiritu. AUG. in
ſermone dn̄i in monte: Preſumptio quidē ſpūs audaciā
⁊ ſupbiam ſignificat. vulgo etiam magnū ſpiritū ſuperbi
habere dicūtur: ⁊ recte. nam ſpiritus ventus vocat: quis
vero neſciat ſupbos inflatos dici quaſi vēto diſtentos.
Quapropter recte hic intelligitur: Paupes ſpiritu humi
les ⁊ timentes deū. i. nō habētes inflātē ſpm̄. CHRY.
in ho. Uel ſpm̄ hic elationē ⁊ animū dicit. q̄ eni ſūt mul-
ti humiles nolētes rerū neceſſitate coacti: nō eſt laus. vn̄
illos beatificat: qui ſe ex electiōe humiliāt. Ideo aūt hic
incipit radicitus euellēs ſupbiā: q̄ hec fuit radix ⁊ fons
malicie vniuerſe: contra quā ponit humilitatē: velut qō-
dam ſtabile fundamentū: qua ſubiecta cū ſtabilitate alia
ſupedificant. hac aūt deſtructa: pereūt quecūq̄ cōgrega-
ueris bona. CHRY. ſup matth. Ideo aūt dixit mani-
feſte: Beati humiles ſpū. vt ſic humiles oſtendāt: vt ſemp
adiutoriū dei ſint meditātes. vn̄ in greco dicit: Beati mē
dici vel egeni. Sunt eni multi naturalit̄ humiles ⁊ nō ex
fide qui nō pulſant adiutoriū dei: ſed ſolū qui ſm̄ fidem
ſūt humiles. CHRY. in homi. Uel q̄ paupes ſpū hic
dicit formidantes ⁊ trementes dei iuſſiones: qūo dn̄s p
Eſaiā cōmēdat. Quid aūt ampli⁹ q̄ ſimplicit̄ humiles:
Humiliū eni hic quidē mediocriter eſt: hic aūt ſupabun-
dant. AUGU. Superbi ergo appetāt regna terrarū:
ſed humiliū eſt regnum celorū. CHRY. ſuper matth.
Nam ſicut cetera vitia deponunt ad inferos: maxime tn̄
ſupbia: ſic ⁊ oēs virtutes inducūt in regnū celorū: maxi
me tn̄ humilitas: q̄ ꝓpriū ē vt qui ſe humiliat: exaltetur.

HIERO. Uel beati paupes ſpiritu: qui. ſ. ꝓpter ſpm̄
ſanctū voluntarie ſūt pauperes. AMBRO. de offi.
Inde aūt incipit beatitudo iudicio diuino: vbi erūna eſti
matur humano. GLO. Paupibus aūt in preſenti cō-
uenienter ꝓmittūtur diuitie celi.

Beati mites: quoniā ipſi poſſidebunt terrā.

AMBRO. ſuper lucā: Cum ſimplicitate ꝯtent⁹ fue
ro inops: ſupeſt vt mores meos temperē. Quid eni mi-
hi ꝓdeſt carere ſecularibus: niſi fuero mitis: Cōgrue igi
tur ſequit: Beati mites. AUG. Mites ſūt qui cedūt im
probitatib⁹: ⁊ non reſiſtūt in malo: ſed vincunt in bono
malum. AMBR. ſuper lucā: Mitiga ergo affectū tuū
vt nō iraſcaris: aut certe iratus ne peccaueris. Preclarū
ē eni motum temperare cōſilio: nec minoris virtutis di-
citur ꝓhibere iracundiā q̄ omnino nō iraſci: cū plerūq̄
iſtud leuius: hoc forti⁹ eſtimet. Rixent igitur imites ⁊ di-
micent ꝓ terrenis ⁊ tēporalibus rebus. Sed beati mites
qm̄ ipſi hereditabūt terrā: de qua euelli non poſſunt. illā
inquā terrā de qua in pſalmo dr̄: Portio mea in terra vi
uentiū. Significat eni quandā ſtabilitatē hereditatis p-
petue: vbi aīa p bonū affectū tanq̄ loco ſuo requieſcit: ſic
corpus in t̄ra. Et inde cibo ſuo alit: ſic corp⁹ ex t̄ra: ipſa
eſt reqes ⁊ vita ſcōꝝ. CHRY. ſup mat. Uel t̄ra hic ſic
qdam dicunt: q̄ diu ē i hoc ſtatu terra mortuoꝝ ē: q̄ va-
nitati ſubiecta eſt. cū aūt liberata fuerit de corruptiōe fit
terra viuoꝝ: vt mortales hereditēt īmortalē. Alterum ex
ponentē legi quaſi celū in quo habitaturi ſūt ſancti dicat
terra viuorū: qō q̄tum ad inferiorē regionē celū eſt: q̄tū
aūt ad ſuperi⁹ celū dicit terra. Alij dicūt q̄ corp⁹ noſtrū
terra ē: ⁊ q̄diu ſubiacet morti: terra ē mortuorū. Cū aūt
fuerit cōforme factū glorie corpis chriſti: erit terra viuo
rū. HILA. Uel hereditatē terre mitibus dn̄s pollicet
ideſt eius corpis qō ipſe aſſūpſit habitaculū: q̄ p māſue
tudinē mentis nr̄e habitat chriſt⁹ in nobis: nos q̄ clari-
ficati corpis eius gloria veſtiemur. CHRY. in homi.
Uel alit̄: chriſtus hic ſpiritalibus ſenſibilia miſcuit: qm̄
eni eſtimatur qui mitis ē oīa ſua pdere: cōtrariū ꝓmittit
dicens: q̄ cum ſtabilitate ſua poſſidet: qui nō eſt ꝓteru⁹
qui aūt aliter eſt: multotiēs animā ⁊ hereditatē paternā
perdit. Quia vero ꝓpheta dixerat: Manſueti heredita
bunt terrā: a conſuetis verbis cōtexit ſermonē. GLO.
Mites etiam q̄ ſeipſos poſſederūt: hereditatē patris ī fu
turo poſſidebunt. plus aūt eſt poſſidere terrā: q̄ hēre re-
gnū celorū: multa eni habemus: que ſtati amittimus.

Beati qui lugent: quoniam ipſi cōſolabunt.

AMBR. ſuper lucā: Cum hoc feceris: vt. ſ. ſis paup
⁊ mitis: memēto q̄ peccator es: lugeto pctā. vn̄ ſequitur
Beati qui lugent. Et bene tertia bn̄dictio ē peccata deflen
tis: quia trinitas ē: que peccata cōdonat. HILA. Lugē
tes eni hic dicūtur nō orbitates: aut ꝯtumelias: aut dāna
merentes: ſed pctā vetera flentes. CHRY. ſup matth.
Et qui ſua q̄dē peccata lugēt: beati ſūt: ſed mediocrit̄: bea
tiores aūt ſunt: qui aliena lugent peccata: tales conuenit
eſſe oēs doctores. HIE. Luctus eni hic non mortuorū — Hieronẏ. b.
ponit cōmuni lege nature: ſed peccatis ⁊ vitijs mortuo-
rum. Sic fleuit ſamuel ſaulē: ⁊ paulus eos q̄ poſt īmundi
ciam pniam nō egerūt. GHRY. ſup matth. Cū aūt con
ſolatio ſit lugentiū: ceſſatio luctus: q̄ ſua pctā lugent: ꝯſo
labunt indulgentiā ꝯſecuti. CHRY. in ho. Et lz talib⁹
ſufficiat venia frui: nō terminat retributionē in peccatoꝝ
remiſſionē: ſed ⁊ multaꝝ facit participes cōſolationū: ⁊
hic ⁊ in futuro. Semp eni maiores laborib⁹ de⁹ dat retri
butiones. CHRY. ſup matth. Qui vō aliena pctā lu-
gent conſolabūtur: qui cū in ſeculo illo ꝓuidentiā cogno
uerint dei: ⁊ intellexerint: q̄ q̄ perierūt non fuerūt dei: de
cuius manu nemo rapere pōt: de eis luctu derelicto in
ſua beatitudine letabunt. Uel alit̄: AUG. in ſer. dn̄i in
monte. Luctus ē triſticia de amiſſiōe charorū. Conuerſi — Hierō. a.
aūt ad deū ea que in hoc mūdo chara habebāt amittūt.
non eni gaudēt his rebus q̄b⁹ an̄ gaudebāt: ⁊ donec fiat
in illis amor eternoꝝ: nōnulla meſticia ſautiant. Cōſola
būtur ḡ ſpūſcō qui maxime ꝓpterea paraclitus noīatur
. i. ꝯſolator: vt t̄palē amittentes et̄na leticia pfruāt. Et iō
dicit: Qm̄ ipſi ꝯſolabūtur. GLO. Uel p luctū duo ge-
nera cōpunctionis intelligūtur. ſ. p miſerijs hui⁹ mundi
⁊ p deſiderio celeſtiū. vn̄ filia Caleph petiuit irriguū ſu-
perius ⁊ inferi⁹. huiuſmōi aūt luct⁹ nō hꝫ niſi paup ⁊ mi-
tis: q̄ cū mundū non diligat: q̄ miſer eſt recognoſcit: ⁊ iō
celū cōcupiſcit. ꝯuenient ergo lugētibus ꝓmittit conſola
tio: vt q̄ triſtatus eſt in pn̄ti: gaudeat in futuro. Maior ē
aūt retributio lugentis q̄ paupis ⁊ mitis. plus eni ē gau-
dere in regno q̄ hēre ⁊ poſſidere: multa eni cū dolore poſ
ſidemus. CHRY. in ho. Notandū aūt q̄ hāc beatitu-
dinē cum intentiōe quadā ꝓpoſuit: iō non dixit: Qui tri-
ſtant: ſed Qui lugēt. in quo etiā pfectiōis ſapientie magi-
ſteriū dedit. Si eni qui filios vel alios defūctos lugent:
ſm̄ illud tp̄s non deſiderāt pecuniā nec gl̄iam: nec conui
tijs exacuūtur: neq̄ aliqua alia paſſiōe capiunt: multo
magis hec ſeruare debent: qui lugēt ſua peccata.

Beati qui eſuriunt ⁊ ſitiunt iuſticiā: quoniā
ipſi ſaturabuntur.

AMBRO.ſup lucā: Poſtq̄ delicta defleui: eſurire i
cipio ⁊ ſitire iuſticiam. Eger enī cū in graui morbo ē: nō
eſurit. vñ ſeq̄t: Beati qui eſuriūt ⁊ ſitiunt iuſticiā. HIE.
Hieron. a. Nō nobis ſufficit velle iuſticiā: niſi iuſticie patiamur fa
mē: vt ſub hoc exēplo nunq̄ nos ſatis iuſtos: ſed ſemper
eſurire iuſticie opa intelligam⁹. CHRY.ſup mat. Qm̄
omne bonū qḋ nō ex amore ipſius boni faciūt hoīes: i
gratū eſt añ deū. Eſurit aūt iuſticiā qui ſm̄ iuſticiam dei
deſiderat cōuerſari. ſitit aūt iuſticiā qui ſcientiā eius ac
quirere cupit. CHRY.in ho. Iuſticiā aūt dicit vel vni
uerſalē vel particularē auaricie ꝯtrariā. Quia enī de mi
ſericordia dicturus erat: p̄mōſtrat qualit̄ miſereri opor
teat: q2 nō ex rapina neq3 ex auaricia. vnde etiā qḋ ē aua
ricie ꝓpriū. ſ. eſurire ⁊ ſitire: iuſticie attribuit. HILA.
Sitiētibus aūt ⁊ eſurientib⁹ iuſticiā beatitudinē tribuit
ſignificans extenſam in dei doctrinā ſcōꝝ auiditatē: pfe
cta in celo ſatietate repleri. Et hoc ē qḋ dicit: Qm̄ ipſi ſa
turabūt. CHRY.ſup matth. ſ. largitate remunerantis
dei: qm̄ maiora erūt premia dei q̄ ſanctoꝝ deſideria.
AVG. Uel illo cibo ſaturabūtur in p̄ſenti de quo dn̄s
dicit: Meus cibus ē: vt faciā voluntatē patris mei: qḋ ē
iuſticia. ⁊ illa aq̄ de qua q̄ſq3 biberit: fiet ei fons aque ſa
lientis in vitā eternā. CHRY.in ho. Uel in hoc terre
num premiū determinat: q2 enī eſtimatur auaricia abun
dantes facere: ipſe cōtrariū dicit: q̄ iuſticia hoc operat
Qui enī iuſticiam cupit: omnia cum ſtabilitate habet.

Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericor
diam conſequenter.

GLO. Iuſticia ⁊ miſericordia ita cōiuncte ſunt vt alte
ra ab altera debeat temperari. iuſticia enī ſine miſericor
dia crudelitas eſt: miſericordia ſine iuſticia diſſolutio. vñ
de miſericordia poſt iuſticiā ſubdit dicens: Beati miſeri
Hieroñ. b. cordes. REMI. Miſericors dr̄ quaſi miſerū habens
cor: quia alterius miſeriā quaſi ſuā reputat: ⁊ de malo al
Hieroñ. a. terius quaſi de ſuo dolet. HIER. Miſericordia hic nō
ſolū in elemoſynis intelligitur: ſed in omni peccato fact
ſi alter alterius onera portemus. AVG. Beatos autez
dicit eē qui ſubueniūt miſeris: qm̄ eis ita repēditur: vt de
miſeria liberent. vñ ſeq̄tur: Qm̄ ipſi miſericordiā ꝯſequē
tur. HILA. Intantū enī deus beniuolētie noſtre in oēs
delectatur affectu: vt ſuā miſericordiā ſit ſolis miſericor
dibus p̄ſtatus. CHRY.in ho. Uidet aūt eſſe eq̄lis re
tributio: ſed eſt multo maior: non enī ē eq̄lis hamana mi
ſericordia ⁊ diuina. GLO. Merito ergo miſericordi
bus miſicordia ipendit: vt plus accipiāt q̄ meruiſſent. ⁊
ſicut plus recipit q̄ vltra ſaturitatez h3: q̄ ille qui h3 tm̄
ad ſaturitatē: ſic maior eſt glia miſericordie q̄ p̄cedētiū.

Beati mundo corde: qm̄ ipſi deū videbunt.

AMBR. Qui miſericordiā defert miſicordiā amit
tit: niſi mūdo corde miſereat. Nā ſi iactantiā q̄rit: null⁹ ē
fructus. vñ ſeq̄tur: Beati mūdo corde. GLO. Cōuenie
ter aūt ſexto loco ponit cordis mūdicia: q2 ſexto die hō
ꝯditus ē ad imaginē dei: q̄ quidē obtenebrata erat in ho
mine ꝑ culpā ſed in imūdis cordib⁹ reformat ꝑ grāz. Me
rito aūt poſt p̄dicta ſeq̄tur: q2 niſi illa p̄cedāt mundū cor
in hoīe nō creat. CHRY.in ho. Mūdos aūt h ait vel
eos q̄ vniuerſalē virtutē poſſidēt: ⁊ nulli⁹ ſibi malicie cō
ſcij ſunt: vel eos q̄ in tēperantia ꝯſiſtūt: que maxie neceſ
ſaria ē ad videndū deum: ſm̄ illud pauli: Pacē pſeq̄mini
cū oībus ⁊ ſanctimoniā: ſine q̄ nemo videbit deū. Quia
enī multi miſerentur q̄dē: ſ3 ipudica agūt: mōſtrās q̄ nō
ſufficit p̄mū. ſ. miſereri: hoc de mūdicia appoſuit. HIE.
Hierō. a. Mūdus aūt deus a mūdo corde conſpicit. Tēplū. n. dei
non pōt aūt ollutū. Et hoc ē quod dr̄: Qm̄ ipſi deū vide
būt. CHRY.ſup matth. Qui. n. oēm iuſticiā facit ⁊ co
gitat: mente ſua deū videt: qm̄ iuſticia figura ē dei: de⁹. n.
iuſticia ē. Secūdū ergo q̄ aliq̄s eripuerit ſe a malis ⁊ fe
cerit bona: ſm̄ hoc deū videt aut parū aut ampli⁹ aut int
dum aut ſemp ſm̄ poſſibilitatē humanā. In ſeculo aūt il
lo mūdi corde deū videbunt facie ad faciē: nō in ſpeculo
⁊ in enigmate ſicut hic. AVG.in ſer. dn̄i in mōte. Stul
ti aūt ſunt qui deū videre iſtis exteriorib⁹ oculis q̄runt:
cū corde videat: ſicut alibi ſcriptū ē: In ſimplicitate cor
dis querite illū: hoc enī eſt ſimplex cor qḋ mundū cor.
AVG. vlti. de ciui. dei: Si aūt tantū poterūt in corpo
re ſpirituali oculi etiā ipſi ſpiritales q̄tū pñt iſti q̄les nunc
habemus: ꝓculdubio per eos deus videri non poterit.
AVG.in p̄mo de trini. Hec aūt viſio merces ē fidei: cui
mercedi ꝑ fidē corda mūdant: ſicut ſcriptū ē: Mūdans fi
de corda eorū. hoc aūt ꝓbatur illa maxie ſnia: Bti mun
do corde: qm̄ ipſe deū videbunt. AVG.ſup ge. ad lrāz
Nemo aūt videns deū viuit vita iſta: qua mortalit̄ viuit
⁊ iſtis ſenſibus corpis. Sed niſi ab hac vita q̄ſq3 fūditus
moriatur: ſiue oīno exiens de corpe: ſiue ita alienatus a
carnalib⁹ ſenſibus vt merito neſciat: ſicē ait apl's: vtruz in
corpore an extra corp⁹ ſit: non in illā ſubuehit viſionem.
GLO. Maiorē aūt remunerationē iſti habēt q̄ primi
ſicut qui in curia regis non ſolum prandet: ſed etiam fa
ciem regis videt.

Beati pacifici: quoniā filij dei vocabuntur.

AMBR.ſup lucā: Cum interiora tua vacua feceris
ab omni labe pcti: ne diſſenſiōes ꝯtentioneſq3 ex affectu
tuo ꝓdeant: a te pacē incipe: vt ſic pacem alijs feras. vñ ſe
quit: Beati pacifici. AVG. xix. de ciui. dei: Eſt aūt pax
tranq̄llitas ordinis. Ordo aūt eſt pariū diſpariūq3 ſua lo
ca tribuens diſpoſitio. Sicut aūt nemo ē qui gaudē nolit
ita nemo eſt q̄ pacē habere nolit: qñquidē ipſi qui bella
volunt: nihil aliud q̄ ad glioſā pacē cupiunt bellādo ꝑue
nire. HIER. Pacifici aūt dicunt beati q̄ primū i corde
ſuo: deinde ⁊ inter fratres diſſidentes faciūt pacē. Quid
enī ꝓdeſt alios ꝑ te pacari: cū in tua aīa ſint bella vicioꝝ
AVG.in ſer. dn̄i in monte: Pacifici aūt in ſemetipſis
ſunt: q̄ oēs animi ſui motus cōponentes ⁊ ſubijcientes
rōni carnaleſq3 ꝯcupiſcentias habētes edomitas fiūt re
gnum dei: in quo ita ordinata ſūt omnia: vt qḋ ē in hoīe
p̄cipuū ⁊ excellens: iperet ceteris reluctātib⁹ que ſūt no
bis beſtijſq3 cōmunia: atq3 idipſuz qḋ excellit in hoīe. i.
mens ⁊ rō ſubijciat potiori qḋ eſt ipſa veritas filius dei.
Neq3 enī imperare inferiorib⁹ pōt: niſi ſupioribus ſubij
ciatur. Et hec eſt pax q̄ datur in terra hoībus bone volū
tatis. AVG.in li. retrac. Non tñ cuiq̄ ꝓuenire poteſt in
hac vita vt lex repugnans legi mētis oīno non ſit in mē
bris. S3 hoc nunc pacifici agunt domando cōcupiſcen
tias carnis: vt ad pacē pleniſſimā q̄nq3 veniat. CNRY.
ſup matt. Pacifici aūt ad alios ſunt: nō ſolū q̄ inimicos
in pace reconciliāt: ſed etiam illi qui imemores maloꝝ
diligūt pacem. Pax enī illa beata eſt q̄ in corde poſita ē.
non tm̄ in verbis. Qui aūt pacem diligūt: filij ſūt pacis
NILA. Pacificorū aūt beatitudo adoptiōis ē mer
ces. Et ideo dr̄: Qm̄ filij dei vocabūt. Parēs enī omniū
deus noſter ē: neq3 aliter tranſire in nūcupationē familie
eius licebit: niſi fraterne inuicē charitatis pace viuamus.
CHRY.in ho. Uel q2 pacifici dicunt qui nec litigant:
nec odiūt ad inuicē: ſed ⁊ cōgregāt litigātes recte filij dei
vocant: q2 vnigeniti hoc eſt opus congregare diſperſa: ⁊
pacificare ꝯtra ſe p̄liantia. AVG. Uel q2 in pace perfe
ctio eſt vbi nihil repugnat pacifici filij dei dicunt: qm̄ ni
hil reſiſtit deo. Et vtiq3 filij dei ſimilitudinē pacis debent
habere. GLO. Maximā ergo dignitatē habent pacifi
ci: ſicut q̄ fili⁹ regis dr̄ in domo regia ſūmus ē. Septimo
aūt loco btitudo hec ponitur: q2 in ſabbato vere requie
dabitur pax: ſex etatibus tranſactis.

Beati qui perſecutionem patiuntur propter
iuſticiaz: qm̄ ipſorum eſt regnum celorum.

CHRY.

CHRY. in ho. Poſita pacificoꝝ beatitudine ne aliq̄s exiſtimaret ꝙ ſemꝑ pacē ſibi querere ſit bonum: ſubdit: Beati qui ꝑſecutionē patiunt̄ ꝓpter iuſticiā. hoc ē ꝓpter virtutē: ꝓpter defenſionē alioꝝ: ꝓpter pietatē. Juſticiam eni cōſueuit ꝓ omni virtute aie ponere. AVG. in ſer. dn̄i in monte: Pace eni intrinſecus cōſtituta ac firmata: quaſcūqꝫ ꝑſecutiōes ille q̄ foras miſſus ē: forinſecus ꝯcitauerit: augerit: auget glīam que ſm̄ deū ē. HIERO. Signāter aūt addidit: Propter iuſticiā. Multi.n. ꝓpter ſua pctā ꝑſecutionē patiunt̄: ⁊ nō ſūt iuſti. Simulqꝫ conſidera ꝙ octaua vere circūciſiōis beatitudo martyrio terminet̄. CHRY. ſup matth. Non aūt dixit: Beati qui a gentilib⁹ ꝑſecutionē patiūtur: ne putes illū ſoluz beatū q̄ ꝑſecutionē patitur ꝓpter idola nō colēda: ideo ⁊ ab hereticis ꝑſecutionē patiens ꝓpt̄ veritatē non relinquendā beatus ē: qꝛ ꝓpter iuſticiā patitur. Sed ⁊ ſiq̄s ex potentibus q̄ chriſtiani vident̄: forſitan ꝓpt̄ ſua pctā correct⁹ a te fuerit te ꝑſecutus: btūs es cū ioanne baptiſta. Si eni verū eſt ꝙ ꝓphete martyres ſūt qui a ſuis occiſi ſūt: ſine dubio qui ꝓpter cauſā dei aliq̄d patit̄: etſi a ſuis patitur mercedē martyriȷ̄ hꝫ. Et ideo nō poſuit ſcriptura ꝑſonas ꝑſequentiū: ſed ſolā cām ꝑſecutiōis: vt nō aſpicias: quis te ꝑſequit̄: ſed ꝓpt̄ quid. HILA. Sic ḡ ad poſtremum eos in btītudine numerat: q̄bus oīa ꝓ chriſto pati q̄ iuſticia ē pronus affectus ē. His igit̄ ⁊ regnū ſeruat̄: qꝛ in ꝯtēptu ſeculi ſūt paupes ſpū. vn̄ dicit: Q̄m ipſoꝝ ē regnū celoꝝ. Uel octaua btītudo tanq̄ ad caput redit: qꝛ conſūmatū ꝑfectūqꝫ oñdit ⁊ ꝓbat. Jtaqꝫ ī ṗma ⁊ ī octaua noiatum eſt regnū celoꝝ. ſeptē eni ſūt que ꝑficiūt: naz octaua clarificat: ⁊ ꝑfectū demonſtrat: ⁊ ꝑ hos gradus ꝑficiant̄ ⁊ ceteri: tanq̄ accipiatur rurſus exordiū. AMBRO. ſup lucā: Uel aliter: Primū regnū celoꝝ ſcis ꝓpoſituz eſt in abſolutiōe corꝑis: ſecundū p⁹ reſurrectionē eē cū chriſto. Poſt reſurrectionē tuā: terrā incipies tuā poſſidē abſolutus a morte: ⁊ in ipſa poſſeſſiōe ꝯſolationem repies. Cōſolationē ſeq̄tur delectatio: delectationē diuina miſeratio: Cui aūt miſeret̄ dn̄s ⁊ vocat: ⁊ ſic vocat⁹ videt vocantē. Qui aūt deū viderit: in ius diuie generatiōis aſſumitur: ⁊ tūc demū q̄ſi dei filius celeſtis regni diuitiȷ̄s delectat̄. Jlle igit̄ incipit: hic replet̄. CHRY. ī ho. Ne aūt mireris ſi ſm̄ vnāquāqꝫ btītudinē regnū non audis: quia cū dicit: Cōſolabunt̄: miſericordiā cōſequent̄. ⁊ cetera huiuſmodi. Per hec vniuerſa nihil aliud q̄ regnū celoꝝ occulte inſinuat: vt nihil ſenſibile expectes. Neqꝫ eni btūs eſt q̄ in his coronat̄: que cū pn̄ti vita diſcedūt. AVG. Diligent̄ aūt attēdend⁹ ē numer⁹ harū ſniarū. his eni ſeptem gradib⁹ ꝯgruit opatio ſpūſſci ſeptiformis quā eſaias deſcribit. ſed ille a ſūmo: hic ab imo: qꝛ ibi docet̄ fili⁹ dei ad ima deſcenſurus: hic hō de imis ad ſimilitudinē dei aſcenſur⁹. Jn his ṗus eſt timor q̄ cōgruit hoīb⁹ humilib⁹: de q̄bus dr̄: Btī paupes ſpū. i. non alta ſapiētes: ſed timētes. Secūda ē pietas: que cōuenit mitib⁹: q̄ eniz pie querit: honorat: nō reꝑhendit: non reſiſtit: qd̓ ē mitem fieri. Tertia ē ſcia que cōuenit lugentib⁹: q̄ didicerūt q̄b⁹ malis nūc vincti ſunt: q̄ q̄ſi bona petierūt. Quarta q̄ eſt fortitudo cōgruit eſurientib⁹ ⁊ ſitientib⁹: qꝛ deſiderātes gaudiū de veris bonis laborāt: a terrenis cupiētes auerti. Quinta cōſiliū ꝯuenit miſericordib⁹: qꝛ vnicum remediū eſt de tātis malis erui: dimittere aliȷ̄s ⁊ dare. Sexta eſt intellectus: ⁊ cōuenit mūdis corde: q̄ purgato oculo pn̄t videre qd̓ ocul⁹ nō vidit. Septima ē ſapiētia: que cōuenit pacificis: in q̄bus nullus motus ē rebellis: ſꝫ obtēperant ſpiritui. Unū aūt ꝓmiū qd̓ eſt regnuz celoꝝ varie noiatū eſt. Jn ṗmo ſic oportebat poſitū ē regnū celoꝝ qd̓ eſt ꝑfecte ſapientie initiū: ac ſi diceret: Initiū ſapie timor dn̄i. Mitibus hereditas tanq̄ teſtm̄ pr̄is cū pietate querentibus. Lugentib⁹ cōſolatio tanq̄ ſcientib⁹ q̄d amiſerūt: ⁊ in q̄bus merſi ſūt. Eſurientib⁹ ſaturitas tanq̄ refectio laborantibus ad ſalutē. Miſericordib⁹ miſericordia tanq̄ optimo ꝯſilio vtentib⁹: vt hoc eis exhibeat̄: qd̓ exhibent. Mūdis corde facultas vidēdi deū tanq̄ purū oculū ad intelligenda et̄na gerentib⁹. Pacificis dei ſilitudinē. Et iſta quidē in hac vita pn̄t cōplere: ſicut cōpleta eē in apoſtolis credimus. nā quod poſt hāc vitā ꝓmittitur: nullis verbis exponi poteſt.

¶ Beati eſtis cum maledixerint vobis hoīes ⁊ perſecuti vos fuerint: ⁊ dixerint omne malū aduerſū vos mentiētes ꝓpter me. Gaudete ⁊ exultate: quoniā merces veſtra copioſa eſt in celis. Sic eni ꝑſecuti ſunt ꝓphetas qui fuerūt ante uos.

Hieronym. a.

¶ RABA. Superiores ſnias generalit̄ digerebat: iā incipit loqui pn̄tes compellās: predicēs eis ꝑſecutiones quas pro noie eius paſſuri erāt dicēs: Beati eſtis cū maledixerint vo. ho. ⁊ ꝑſe. vos fuerit. ⁊ dix. oē malū aduer. vos. AVG. Queri aūt pōt quid interſit qd̓ ait: Cū vobis maledicēt: ⁊ dicent omne maluz: cū maledicere hoc ſit malū dicere. Sed alit̄ eſt maledictū iactatū cū ꝯtumelia corā illo q̄ maledicit̄: aliter cū abſentis fama leditur. Perſeq̄ aūt ē vim īferre vel inſidiȷ̄s appetere. CHRY. ſup matth. Si aūt verū eſt: q̄m q̄ calicē aque porrexerit: merces eius nō perit: cōſequēter q̄ vel vni⁹ leuiſſimi verbi iniuriā fuerit paſſus: vacu⁹ nō erit a mercede. Ut aūt blaſphematus ſit btūs: duo ꝯuenire debēt: vt ⁊ mendaciter blaſphemet̄: ⁊ ꝓpter deū: alioq̄n ſi vnū defuerit: nō ē beatitudinis merces. Et iō dicit: Mētiētes ꝓpter me. AVG. Qd̓ ꝓpter illos aditū puto q̄ volūt de ꝑſecutionibus ⁊ de fama ſue turpitudinis gloriari: ⁊ iō dicere ad ſe ꝑtinere chriſtū: ꝙ multa de illis dicūtur mala: cū ⁊ vera dicant̄ qn̄ ⁊ de errore illoꝝ dicunt̄. etſi aliq̄n falſa iactant̄: nō tn̄ ꝓpter chriſtū iſta patiūt̄. GRE. ſup ezechielem: Quid aūt poterit obeſſe ſi hoīes vobis derogent: ⁊ ſola vos ꝯſcia defēdat? Sꝫ tn̄ linguas detrahētiū ſic noſtro ſtudio nō debemus excitare ne ipſi pereāt: ita ꝑ ſuā maliciā excitatas debemus equanimit̄ tolerare: vt nobis merituz creſcat. vn̄ ⁊ hic dr̄: Gaudete ⁊ exultate q̄m merces veſtra copioſa ē in celis. GLO. Gaudete mēte quidē: ⁊ exultate corpe: qꝛ merces veſtra nō tm̄ magna ē ſicut alioꝝ: ſed copioſa eſt in celis. AVG. Non hic celos puto dici ſuperiores ptes huius viſibilis mūdi: nō.n. merces veſtra in rebus viſibilib⁹ collocanda ē: ſꝫ ī celis dictū puto in ſpiritalib⁹ firmamētis vbi habitat ſēpit̄na iuſticia. Sentiūt ḡ iā iſtā mercedē q̄ gaudēt ſpiritalib⁹: ſed ex oī pte ꝑficiet̄: cū mortale hoc īduerit īmortalitatē. HIE. Gaudere igitur ⁊ exultare debem⁹ vt merces nobis in celeſtib⁹ ꝓparet̄. hoc qui vanā ſectat̄ glīaz iplē nō pōt. CHRY. ſup matth. Quia q̄tū aliq̄s letat̄ de laude hoīuz: tātū de vituꝑatiōe triſtat̄. q̄ vo glīaz ꝯcupiſcis ī celo: obprobria nō timeas in terris. GRE. ſup ezechielē: Aliq̄n tn̄ detractores debem⁹ cōpeſcē: nedū de nob mala diſſemināt eoꝝ q̄ audire nos ad bona poterāt corda inocentiū corrūpant. GLO. Nō ſolū aūt ꝓmio ſed etiā exēplo eos ad patientiā ꝓuocat: cū ſubdit: Sic eni ꝑſecuti ſūt ꝓphas q̄ fuerūt an̄ vos. REMI. Magnā.n. ꝯſolationē accipit hō in tribulatiōe poſit⁹: duz recordat̄ paſſiones alioꝝ a q̄b⁹ exēplū patiētie accipit: ac ſi dicēt Mementote qꝛ illi⁹ vos eſtis apl̄i: cui⁹ ⁊ illi fuerūt ꝓphe. CHRY. in ho. Sil̄ ⁊ inſinuat coeq̄litatē ſui honoris ad patrē: ac ſi dicat: Sic illi ꝓpt̄ patrez ita ⁊ vos ꝓpt̄ me patiemi. Cū etiā dixit ꝓphas q̄ fuerūt an̄ vos: monſtrat ⁊ ipſos ꝓphas iā factos. AVG. Perſecutionē aūt hic generalit̄ poſuit: ⁊ in maledictis: ⁊ in laceratiōe fame.

Hieronȳ. b.

¶ Uos eſtis ſal terre. Qd̓ ſi ſal euanuerit: ī quo ſalietur? Ad nihilum valet vltra: niſi vt mittat̄ foras: ⁊ conculcetur ab hominibus.

CHRY. in ho. Quia excelſa ꝓcepta diſcipulis dede-

rat: vt nō diceret: q̄liter poterimꝰ ea ſeruare: eos laudibꝰ
mitigat dicēs. Uos eſtis ſal terre. In quo monſtrat ꝙ ne-
ceſſario hec iniūgit. nō eni ꝓ veſtra vita aut ꝓ vna gente:
ſꝫ ꝓ vniuerſo mūdo vos mitto. ⁊ ſi alios mordētes ma-
la audiatis gaudete: hoc eni eſt opꝰ ſalis: mollia mordica-
re: q̄re alioꝝ maledictio nihil vobis nocet: ſꝫ ē teſtis vr̄e
v̄tutis. HILA. Eſt hic ꝓprietas q̄rēda dictoꝝ: quā apo
ſtoloꝝ officiū ⁊ ipſius ſalis nā mōſtrabit. hoc igit̄ i oēm
vſū hūani generis effectū incorruptionē corpibꝰ q̄bꝰ fue
rit aſperſū impartit: ⁊ ad oēm ſenſū ꝯditi ſaporis aptiſſi-
mū ē. Apl̄i aūt ſūt rerū celeſtiū p̄dicatores: ⁊ eternitatis
velut ſatores: merito ſal terre nūcupati: q̄ ꝑ v̄tutē doctri
ne q̄ſi ſaliētes eternitati corpa ſeruāt. REMI. Sal etiā
ꝑ aquā ⁊ ardorē ſolis ⁊ ꝑ flatū venti in natura alterā cō-
Hieron̄. b.
mutat̄: ſic ⁊ aplici viri ꝑ aquā baptiſmi ⁊ ardorē dilectio
nis ⁊ flatū ſpūſſci in ſpiritalē regenerationē cōmutati ſūt
Sapiētia etiā celeſtis ꝑ apl̄os p̄dicata exiccat humores
carnaliū operū: aufert fetorē: ⁊ putredinē male ꝯuerſatio
nis: ⁊ vermē libidinoſe cogitatiōis: ⁊ illū de quo dr̄ pro
pheta: Uermis eoꝝ nō morit̄. REMI. Sūt apl̄i ſal ter
re. i. hoīꝫ terrenoꝝ q̄ amādo terra t̄ra vocāt̄. HIER.
Uel apl̄i ſal t̄re appellant̄: q̄ per illos vniuerſuꝫ hoīꝫ
ꝯditur genus. CHRY. ſup matth. Doctor. n. cū fuerit
oībus p̄dictis v̄tutibꝰ ornatus: tūc ē q̄ſi optimū ſal ⁊ totꝰ
ppl̄s de illo cōdit̄: vidēdo cum ⁊ audiēdo. REMI. Et
ſciendū q̄ nullū ſacrificiū offerebat̄ deo i veteri teſtamē-
to niſi p̄us cōdiret̄ ſale: q̄ nullus pōt laudabile ſacrificiū
deo offerre abſq̄ ſapore celeſtis ſapie. HILA. Uerū
q̄ ꝯuerſiōi hō ſubiacet: iō apl̄os ſal t̄re nūcupatos mo-
net in tradite ſibi ptātis virtute ꝑſiſtere: cum ſubdit: Q ſi
Hieron̄. a.
ſal euanuerit: in quo ſalietꝰ? HIER. i. ſi doctor errauerit
quo alio doctore emēdabitur? AUG. Et ſi vos ꝑ q̄s
ꝯdiēdi ſūt ppl̄i metu ꝑſecutionū t̄paliū: amiſeritis regna
celorum: q̄ erūt hoīes per quos vobis error auferatur?
Alia l̄ra hꝫ: Si ſal infatuatū fuerit oñdens fatuos eē iu-
dicādos q̄ t̄paliū bonorū vel copiā ſectātes vel inopiaꝫ
metuētes amittūt eterna: q̄ nec dari p̄nt ab hoībꝰ nec au-
ferri. HILA. Si aūt doctores infatuati nl̄ ſaliāt: ⁊ ipi
ſenſu accepti ſaporis amiſſo viuificare nō p̄nt corrupta
reddūt̄ inutiles. vn̄ ſeq̄tur: Ad nihil va. vltra niſi vt mit.
Hierony. a.
fo. ⁊ ꝯcul. ab hoībꝰ. HIER. Exēplū de agricultura ſcri
ptū ē. Sal. eni vt in ꝯdimentū ciboꝝ ⁊ ad ſiccādas car-
nes neceſſariū ē: ita aliū vſū nō hꝫ. Certe legimꝰ in ſcriptu
ris vrbes q̄ſdā ira victoꝝ ſale ſeminatas vt germē nul-
lū in ipſis orirēt. GLO. Poſtq̄ & illi qui capita ſūt alio
rū defecerint nulli vſui apti ſūt: niſi ad hoc vt mittant̄ fo-
ras ab officio docēdi. HILA. Uel etiā de eccl̄ie prom
ptuarijs ꝓiecti pedibꝰ incedentiū ꝯterant. AUG. Non
aūt calcat̄ ab hoībus: q̄ patit̄ ꝑſecutionē: ſed q̄ ꝑſecutionē
timēdo infatuat̄. Calcari eni nō pōt niſi inferior. inferior
aūt nō eſt: q̄ q̄uis corpe multa in terra ſuſtineat: corde tn̄
in celo fixus eſt.

**Uos eſtis lux mūdi. Non pōt ciuitas abſcō-
di ſupra montē poſita: neq̄ accēdūt lucernā ⁊ po
nūt eā ſub modio: ſꝫ ſup candelabrū: vt luceat oī-
bus q̄ in domo ſūt. Sic luceat lux veſtra corā ho
minibus vt videant opera veſtra bona: ⁊ glorifi-
cent patrem veſtrum qui in celis eſt.**

CHRY ſup matth. Sicut doctores ꝓpt̄ bonā ꝯuer
ſationē ſūt ſal quo ppl̄s cōdit̄: ita ꝓpter v̄bū doctrine ſūt
lux qua ignorātes illumināt̄. p̄us aūt ē bn̄ viuere: q̄ bn̄
docere: ⁊ iō poſtq̄ apl̄os dixerat ſal: ꝯñter vocat eos lu
cem dicēs: Uos eſtis lux mūdi. Uel q̄ ſal in eo ſtatu te-
net rē ne ad deteriꝰ mutet̄: lux aūt ad meliꝰ ꝑducit illuſtrā
do: ꝓpter qd̄ apl̄i dicti ſūt p̄us ſal, ꝓpt̄ iudeos: ⁊ ꝓpt̄ po
pulū chriſtianū a q̄bus deꝰ cognoſcit̄: quos ſeruāt in dei
ſcia: lux aūt ꝓpter gētes q̄s ad ſcie lumē ꝑducūt. AUG.
Oportet aūt hic mūdū nō celū ⁊ terrā: ſꝫ hoīes q̄ ſūt in
mūdo intelligi: vel q̄ diligūt mūdū: q̄bꝰ illuminādis apl̄i
miſſi ſūt. HILA. Natura eni luminis ē vt luceꝫ quocūq̄
circūferat̄ emittat: illatūq̄ edibꝰ tenebras interimat: luce
illumināte. Igit̄ mūdus extra cognitionē dei poſitꝰ ob-
ſcurus: tenebat̄ ignorātie tenebris: cui ꝑ apl̄os ſcie lumē
inuehit̄: ⁊ cognitio dei daret̄: ⁊ de paruis eoꝝ corpuſculis
quocūq̄ inceſſerint: lux tenebris miniſtratur. REMI.
Sicut aūt ſol dirigit radios ſuos: ita ⁊ dn̄s q̄ ē ſol iuſticie
direxit apl̄os ſuos ad effugādas hūani generis tenebras
CHRY. in ho. Intellige aūt q̄ magna eis ꝓmittit: vt
q̄ in regiōe ꝓpria cogniti nō erāt: ad fines orbis terrarū
eoꝝ veniret fama: nec ꝑſecutiōes q̄s p̄dixerat eos potue
rūt occultare: ſed ꝓpter hoc magis preclari reddūtur.
HIER. Ne aūt apl̄i abſcōdāt̄ ob metū: ſꝫ tota libertate
ſe ꝓdāt: docet eos fiduciā p̄dicādi: cū ꝯñt dicit: Nō pōt
ciui. abſcō. ſupra mō. poſita. CHRY. in ho. Per hoc
etiā eos docet eſſe ſollicitos de ꝓpria vita q̄ſi in oculis
omniū poſitos: ſic̄ ciuitas q̄ ē ſupra montē poſita: vel lu
cerna ſupra candelabrū lucēs. CHRY. ſup matt. Hec
aūt ciuitas eccl̄ia ſcōꝝ ē: de q̄ dr̄: Glorioſa dicta ſūt de te
ciuitas. Ciues eiꝰ ſūt oēs fideles: de q̄bꝰ apl̄s: Uos eſtis
ciues ſcōꝝ. Hec & ciuitas poſita ē ſupra montē chriſtum:
de quo daniel: Lapis abſciſus ſine manibꝰ factꝰ ē mons
magnꝰ. AUG. Uel poſita ē ſupra mōtē. i. ſupra magnā
iuſticiā quā ſignificat mōs in q̄ diſputat dn̄s. GHRY.
ſuper matth. Non pōt ergo ciuitas abſcōdi poſita ſupra
montē etiā ſi ipſa voluerit. Mons. n. q̄ eā portat facit eā
oībus manifeſtā: ſic ⁊ apoſtoli ⁊ ſacerdotes q̄ fūdati ſūt
in chriſto nō p̄nt eē abſconditi: etiā ſi voluerit: q̄ chriſtꝰ
eos manifeſtat. HILA. Uel ciuitatē carnē quā aſſūpſe
rat nuncupat. q̄ in eo ꝑ naturā ſuſcepti corpis: quedam
humani generis ꝯgregatio cōtinetur: ⁊ nos ꝑ ꝯſortiū car
nis ſue ſumus habitatio ciuitatis. Abſcōdi ergo nō pōt:
quia in altitudine poſitꝰ celſitudinis dei: admiratiōe ope
rum ſuoꝝ offert̄ omnibꝰ contēplandus. CHRY. ſup
matth. Quare aūt ſanctos ſuos chriſtꝰ manifeſtet: ⁊ non
ſinat eos eē abſconditos per alterā ꝯparationē oñdit: cū
ſubdit: Neq̄ accē. lucer. ⁊ po. eā ſub mo. ſed ſupra cāde-
labrū. CHRY. in ho. Uel per hoc qd̄ dixit: Nō pōt ci
uitas abſcon. demōſtrauit ſuā virtutē. In hoc aūt qd̄ ſub
dit: Neq̄ accē. lucer. eos inducit ad liberā p̄dicationeꝫ:
ac ſi diceret: Ego q̄dē lucernā accendi: vr̄i aūt erit ſtudiū
eā manere ardentē: nō ſolū ꝓpter vos ſed ꝓpter alios q̄
illuminabūt: ſed ⁊ ꝓpter gloriam dei. CHRY. ſuper
matth. Lucerna ē verbū diuinū de quo dictū ē: Lucerna
pedibus meis verbū tuum. Accendētes lucernā ſunt pr̄
⁊ filius ⁊ ſpūſſcūs. AUG. Quid aūt putamꝰ dictū eē
Exponūt eā ſub modio: vt occultatio tm̄ lucerne accipi
enda ſit: tanq̄ ſi diceret: Nemo accendit lucernā ⁊ occul-
tat eam: an aliq̄d etiā modius ſignificat: vt hoc ſit pone-
re lucernam ſub modio: ſuperiora facere corpis cōmo-
da q̄ p̄dicationē veritatꝭ. Sub modio ergo lucernā po-
nit quiſq̄ lucē doctrine bone cōmodis tēporalibus ob
ſcurat ⁊ tegit. Et bene modiꝰ dr̄ res corporalis ſiue ꝓpt̄
retributionē mēſure: q̄ ea quiſq̄ recipit q̄ geſſit in corpe
ſiue q̄ tēporalia bona q̄ corpe peragūtur circa dieꝝ mē
ſuram quā ſignificat modius inchoant ⁊ trāſeunt: eter-
na vero ſpiritalia nullo tali fine coercent̄. Super cādela
brū aūt lucernā ponit: q̄ corpus ſuū miniſterio v̄bi ſubij
cit: vt ſuperior ſit predicatio v̄itatis: ⁊ inferior ſeruitus
corporis. per ipſā. n. corporis ſeruitutē excelſior lucet do
ctrina: dum per vocē ⁊ ceteros corpis motus bonis opi
bus inſinuatur diſcētibꝰ. CHRY. ſup mat. Uel modij
ſūt homīes mūdiales: q̄m ſic̄ modij deſup q̄dē vacui ſūt
ſubtus aūt pleni: ſic oēs mundi amatores in rebus ſpiri
talibus inſenſati ſunt: in terrenis autem ſapiētes. ⁊ ideo
quaſi modius verbū dei tenet abſconditū: q̄ñ ꝓpt̄ aliquā
cauſā terrenam verbū dei non eſt auſus palam ꝓloqui:
nec fidei

nec fidei veritatē. Cādelabꝛū eſt eccleſia que baiulat ver
bū vite: ⁊ oīs eccliaſticus vir. HILA. Uel ſynagogā
dn̄s modio cōparauit q̄ ſuſceptos fruct⁹ itra ſe tm̄ receptās
certū diuerſe obſeruātie ↄtinebat. AMBRO ſup lu
cā: Et iō nemo fidē ſuā intra mēſurā legis includat: ſ; ad
eccliam cōferat: in q̄ ſeptiformi ſpūs relucet gr̄a. BE
DA in ho. Uel ipſe xp̄s accēdit lucernā: q̄ teſtā humane
nature flāma ſue diuinitatis ipleuit: quā nec credētibus
abſcōdē: nec modio ſupponere: hoc ē ſub mēſura legis i
cludere: vel vni⁹ gētis terminos noluit cohibere. Cande
labꝛū eccliam dicit: cui lucernā ſuppoſuit: q2 nr̄is i fron
tibus fidē ſue incarnatiōis affixit. HILA. Uel lucer
na xp̄i ponit in cādelabꝛū .i. in ligno p paſſionē ſuſpēſa: q̄
lumē eternū ē in ecclia habitātib⁹ p̄bitura: Et iō dicit: Ut
luceat oībus q̄ in domo ſūt. AUG. Siqs .n. domū
vult accipe eccleſiā: nō ē abſurdū. Uel domus ē ipſe mū
dus ꝑpt id qd̄ ſupius ait: Uos eſtis lux mūdi. HILA.
Tali etiā lumine monet fulgere apl̄os: vt ex admiratiōe
opis eoꝝ deo laus ipartiat̄ vn̄ ſequit̄: Sic luceat lux ve
ſtra corā hoībus: vt videāt opa vr̄a bona. CHRY.
ſup mat. i. ſic illuīate docētes: vt nō vr̄a tm̄ audiant vba
ſ; vt opa videāt vt quos illuminaueris p vbū q̄ſi lux cō
diatis p exēplū quaſi ſales. Per illos aūt doctoꝛes q̄ do
cēt ⁊ faciūt magnificat̄ deus: nā diſciplina dn̄i ex moꝛi
b⁹ familie demonſtrat̄. Et iō ſeq̄t: Et glo. pa. ve. q̄ i ce. ē.
AUG. Si tm̄ nō diceret: Ut videāt opa vr̄a bona. fi
nē ↄſtituiſſe videret̄ in laudib⁹ hominū: qs querūt hypo
crite: ſed addidit: Et gloꝛificēt patrē vr̄m q̄ in celis ē: vt
hoc ipſū qd̄ hō p bona opa placet hominibus: nō ibi fi
nē cōſtituat: ſ; referat ad laudē dei: ⁊ ꝑpterea placet ho
minibus: vt in illo gl'oꝛificet̄ deus. HILA. Nō q2 ab
hoībus opoꝛteat gloꝛiā q̄rere: ſ; vt diſſimulantibus no
bis op⁹ noſtrū his int̄ q̄s viuim⁹: i honoꝛē dei eluceat.

Nolite autē putare: quoniā veni ſoluere legē
aut ꝓphetas. Non veni ſoluere ſ; adiplere. Amē
quippe dico vobis: donec tranſeat celū ⁊ terra:
iotha vnū aut apex vnus non preteribit a lege:
donec omnia fiāt. Qui ergo ſoluerit vnū de mā
datis iſtis minimis ⁊ docuerit ſic hoīes: minimus
vocabitur in regno celoꝝ: qui autē fecerit ⁊ do
cuerit: hic magnus vocabitur in regno celoꝛum.

GLO. Poſtq̄ hoꝛtatus ē audiētes vt ſe ꝑpararēt ad
oīa ſuſtinēda pꝛo iuſticia ⁊ nō abſconderēt qd̄ accepturi
erāt: ſ; ea beniuolētia diſcerēt: vt ceteros docerēt: icipit
eos infoꝛmare q̄d doceāt: tāq̄ ſi q̄rerēt: Quid ē hoc qd̄
nō vis abſcōdi: p quo iubes oīa tolerari: nūquid aliq̄d
dicturus es extra ea q̄ in lege ſūt ſcripta: Jō iquit: Noli
te putare q̄m veni ſoluere legē: aut ꝓph̄as. CHRY. ſu
per matth. Q2 ꝑpt duas cās dicit: Pꝛimū vt diſcipulos
ſuos his vbis ad ſuū ꝓuocaret exēplū: vt ſic ipſe oēm le
gē adiplebat: ſic ⁊ illi ſtuderēt iplere. Deniq; futurū erat
vt calūniarent̄ eū iudei: q̄ſi legē ſoluētē: pꝛiuſq̄ incurrat
calūniā calūnie ſatiſfac̄: ne aūt putaret̄ ſic veniſſe: vt ſim
plicit̄ legē ꝑdicaret: ſic ꝓphete fecerāt. REMI Duo di
xit: negat veniſſe ſe ſoluere: ⁊ affirmat veniſſe ſe iplere. ⁊
iō addit: Nō eni; veni legē ſoluere ſ; iplere. AUG. In
hac aūt ſnia duplex ē ſenſus. Nā adiplere legē aut ē addē
do aliq̄d qd̄ minus h;: aut faciēdo qd̄ hab;. CHRY.
in ho. Impleuit igit̄ xp̄i ꝓphetas cōplendo oīa q̄ p eos
de ipſo fuerāt dicta: legē aūt ꝑmo quidē nihil trāſgrediē
do legaliū: ſecūdo iuſtificādo p fidē: qd̄ lex p l̄ram facere
nō valebat. AUG. ↄtra fauſtū: Demū etiā q2 ſub gratia
poſitis i hac moꝛtali vita difficile erat iplere: qd̄ in lege
ſcriptū ē: Non cōcupiſces. Ille p carnis ſue ſacrificiū ſa
cerdos effectus ipetrat nobis indulgentiā etiā hinc adi
plens legē: vt qd̄ p noſtrā infirmitatē minus poſſum⁹ p
illius ꝑfectionē curet̄: cuius capiti mēbꝛa effecti ſumus.

Puto etiā ſic eſſe accipiendū qd̄ dī: Non veni legē ſolue
re ſ; adiplere: his videl; additamētis: q̄ vel ad poſitio
nē ꝑtinēt antiquoꝝ ſniarū: vel ad ↄuerſationē in eis. Ap
uit eni dn̄s etiā iniquū motū ad nocendū fratri in homi
cidij genere deputari. Maluit etiā nos dn̄s nō iurantes
nō recedere a vo: q̄ verū iurantes appꝛopinq̄re ꝑiurio.
Sed cur o manichei legē nō accipitis ⁊ ꝓphetas: cū xp̄s
ad eos ſe nō veniſſe ſoluē dixit ſ; adiplere: Ad h⁰ rn̄det
fauſt⁹ hereticus: Quis hoc teſtat̄ dixiſſe ieſū: Matthe⁹:
Quō ergo ioānes nō id teſtat̄: q̄ fuit i mōte: Matthe⁹ h⁰
ſcripſit: q̄ poſtq̄ ieſus deſcēdit i mōtē ſecut⁹ ē eū: Ad h⁰
auguſtin⁹ rn̄det: Si nemo de xp̄o vba dixit: niſi q̄ vidit cū
vel audiuit: hodie de eo vba dicit nullus. Cur ergo ex oꝛe
ioānis nō potuit vera matthe⁹ audire de xp̄o: ſi ex libꝛo
ioānis poſſum⁹ vera loqui de eo nos tāto tp̄e poſt nati:
hic enim nō ſolū matthei ſ; etiā luce ac marci euāgeliū ⁊
non i parē auctoꝛitatē receptū eſt. Huc accedit: q2 ⁊ ipſe
dn̄s potuit narrare mattheo qd̄ egerat: anq̄ eū vocaſſet.
Apte aūt dicite nō vos credere euāgelio: na; q̄ in euan
gelio nō niſi qd̄ vultis creditis: vobis potius q̄ euāge
lio creditis. Itē fauſt⁹: Pꝛobem⁹ ⁊ mattheū hoc nō ſcri
pſiſſe: ſ; aliū: neſcio quē ſub noīe ei⁹. Quid .n. dicit: Cu;
trāſiſſet ieſus vidit ſedētē hoīem ad teloniū mattheū no
mīe. Et q̄s ergo ſcribēs de ſeipſo dicat: vidi hoīem ⁊ nō
vidit: Ad qd̄ auguſtin⁹: Ita mattheus de ſe: anq̄ de alio
ſcripſit: ſic ⁊ ioānes fecit dicēs: Cōuerſus petr⁹ vidit ali
u; diſcipulū quē diligebat ieſus. Māifeſtū ē .n. hūc moꝛē
fuiſſe ſcriptoꝛū cū geſta narrarēt. Itē fauſt⁹: Quid q2 etiā
ex ipſo ſermone qd̄ ꝑcepit: nō putari q2 veniret legē ſol
uere: magis intelligi dat: q2 ſoluēt: neq; .n. nihil tale eo fa
ciēte iudei ſuſpicari hoc poſſent: Ad qd̄ aug⁹. Hodie qui
dē valde infirmū ē: nō eni; negam⁹ iudeis nō itelligētib⁹
videri potuiſſe xp̄m detractoꝛē eē legis ⁊ ꝓphetarū. Itē
fauſtus: Quid q2 etiā lex ⁊ ꝓphete nec adipletiōe gaudēt:
cum in deuteronomio dicat: Hec pꝛecepta que mando
tibi obſeruabis: nec addas q̄cq̄ eis: nec minuas: Ad qd̄
aug⁹: Nō itelligit fauſtus q̄d ſit legē iplere: cū hoc de ver
boꝝ adiectiōe putat accipiēdū. Plenitudo eni legis cha
ritas ē quā dn̄s dedit mittēdo fidelib⁹ ſp̄m ſcm̄. Implet̄
g̃ lex vel cū fiunt: q̄ ibi ꝑcepta ſūt: vel cū exhibent̄ q̄ ꝓphe
tata ſūt. Itē fauſtus: q2 nouū teſtm̄ ieſū ↄdidiſſe fatemur:
quid aliud a deſtructiōe fatemur veteris teſtamenti: Ad
quod aug⁹: In veteri teſtō figure erāt futuroꝛu; quas re
bus per chꝛiſtū pꝛeſentatis auferri opoꝛtebat: vt eo ipſo
lex ⁊ pꝛophete implerentur: in quibus ſcriptum eſt: Da
turum deu; nouum teſtm̄. Ite; fauſtus: Hoc igit̄ ſi dixit
chꝛiſtus: aut aliud ſignificās dixit: aut quod abſit mētiēs
dixit: aut omnino nec dixit: ſ; ieſum quide; mentitū fuiſ
ſe nullus dicat: ac per hoc aliter dictum eſt: aut nec om
nino dictum eſt: me quidem iam aduerſus capituli hui⁹
neceſſitudinem manichea fides reddit hic tutum: que pꝛi
cipio mihi non cunctis que ex ſaluatoꝛis nomine legun
tur ſcripta: paſſim credere perſuaſit. Eſſe enim multa ʒi
ʒania que in cōtagiū boni ſeminis: ſcripturis pene oībus
noctiuagijs quida; ſeminatoꝛ inſparſit. Ad quod aug⁹:
Manicheus docuit impiam peruerſitatē: vt ex euāgelio
quod hereſim tuam non impedit hoc accipias: qd̄ autē
impedit non accipias. Nos autē docuit apl̄us pia; ꝓui
ſionē vt quiſquis nobis ānunciauerit: pꝛeter id qd̄ acce
pimus: anathema ſit. Dn̄s aūt expoſuit quid ſint ʒiʒania
non aliqua falſa veris ſcripturis immiſſa: ſicut tu interpꝛe
taris: ſed hoīes filios maligni. Itē fauſtus: Cū te iudeus
interpellabat: cur legis ⁊ ꝓphetarū pꝛecepta nō ſerues:
que chꝛiſtus dixit: nō ſe veniſſe ſoluere ſed adimplere: co
geris: aut vane ſupſtitioni ſuccūbere: aut capitulum pꝛo
fiteri falſum: aut te chꝛiſti negare diſcipulum: Ad quod
aug⁹: Nullas ex hoc capitulo catholici patiuntur angu
ſtias: quaſi legis ⁊ ꝓphetarū ꝑcepta nō ſeruent: q2 chari
tatē dei ⁊ ꝓximi hn̄t: in qb⁹ ꝑceptis pēdet lex ⁊ ꝓphete.

Et quecūq; ibi reb⁹ geſtis vel ſacroꝝ celebrationib⁹ vel locutionū modis figurate ꝓphetata ſunt: in xp̄o ⁊ eccl'ia cōpleri cognoſcūt. Uñ nec vane ſupſtitiōi ſuccūbimus: nec iſtud euāgelij capitulū falſū eē dicim⁹: nec xp̄i diſcipulos nos negam⁹. Qui ḡ dic̄: Si xp̄s legē ⁊ ꝓph̄as nō ſoluiſſet: illa ſacra legis ⁊ ꝓphetarū in xp̄ianoꝝ celebratiōibus ꝑmanerēt. Pōt dicē ſi xp̄s legē ⁊ ꝓphetas nō ſoluiſſet: adhuc ꝓmitteret naſcitur⁹: paſſur⁹: reſurrectur⁹: cū iō magis hoc nō ſoluerit: ſʒ adipleuerit: q2 iā nō ꝓmittit naſcitur⁹ paſſur⁹ reſurrectur⁹: qđ illa ſacra quodāmō ꝑſonabāt. Sʒ ānūciat: ꝙ natus ſit: paſſus ſit: reſurrexit: qđ hec ſacra q̄ a xp̄ianis agunt: iam ꝑſonāt. Patet ergo quāto errore delirēt: q̄ putāt ſignis ſacriſq; mutatis etiā res ipſas eē diuerſas: q̄s rit⁹ ꝓphetic⁹ ꝓnūciauit ꝓmiſſas: ⁊ euāgelic⁹ demonſtrat repletas. Itē fauſt⁹: Querēdū ē ſi hoc xp̄s dixit: cur dixerit: vtrū ne ꝯpalpādi iudeorū furoris cā: q̄ ſcā ſua ab eo ꝯculcari vidētes: nec audiēdū q̄dā eū exiſtmabāt: aut vt nos q̄ eis credebam⁹ ex gētib⁹ inſtrueret legis ſubire iugū. Si aūt hec ei fuit cā dicēdi: illa debet eē quā dixi: nec hoc ipſū mentit⁹ ē. Sunt enʒ tria genera legū: vnū hebreoꝝ: qđ pcti ac morti paulus appellat. aliud gētiū: qđ nālē vocat: dicēs: Gētes nāliter q̄ legis ſūt faciūt. tertiū ē vitatis: de q̄ dixit lex: ſpūs vite. Itē ꝓphete alij ſūt iudeoꝝ de q̄bus notū ē: alij gētiū de q̄bus paul⁹ dic̄: dixit q̄dē ꝓpri⁹ eoꝝ ꝓph̄a: alij veritatis de q̄bus ieſus dic̄: Mitto ad vos ſapiētes ⁊ ꝓphetas. Et q̄dē ſi obſeruatiōes hebraicus adipletionis grā ꝓtuliſſet: dubiū nō erat: q̄n de iudeoꝝ lege ⁊ ꝓph̄is dixiſſet. Ubi vō ſola recēſet antiq̄ora p̄cepta. i. nō occides nō mechaberis: q̄ olim ꝓmulgata fuerāt: ꝑ enoch ⁊ ſeth ⁊ ceteros iuſtos: cui nō videat hoc eū dixiſſe de vitatis lege ⁊ ꝓphetis. Ubi vō iudeoꝝ q̄dā viſus ē noiaſſe: penit⁹ eradicauit: p̄cipiēdo ꝯtraria: vt ē illud. Oculū ꝓ oculo: dentē ꝓ dēte. Ad qđ aug⁹. Manifeſtū ē quā legem ⁊ quos ꝓphetas xp̄s nō venerit ſoluē: ſʒ iplere. Ipſa. n. eſt lex q̄ ꝑ moyſen data ē: nō aūt ſic fauſt⁹ opināt: q̄dā dn̄s adipleuit: q̄ ab antiq̄s iuſtis iā dicta erāt añ legē moyſi ſicut: Nō occides. Quedā vō ſoluit: q̄ ꝓpria videbant legis hebreoꝝ. nos. n. dicim⁹: Et hec ꝓ tp̄e bñ fuiſſe iſtituta: ⁊ nūc a xp̄o nō ſoluta ſʒ adipleta: vt patebit ꝑ ſingula. Hoc etiā nō intelligebāt: q̄ in ea ꝑuerſitate māſerūt vt gētes cogerēt iudaiçare heretici. ſ. q̄ naçarei dicuntur.

CHRY. ſup matth. Qm̄ vō oīa q̄ ab initio mūdi vſq; ad finē erāt futura: myſtice erāt ꝓphetata i lege ne videat aliq̄d eoꝝ q̄ fiunt: de⁹ nō antea cognouiſſe. ꝓpterea dicit: Nō pōt fieri vt trāſeat celū ⁊ terra: donec oīa q̄ i lege ꝓphetata ſūt reb⁹ ipſis fuerit adipleta. ⁊ hoc ē qđ dic̄: Amē dp. di. vo. do trāſe. ce. ⁊ ter. io. vnū aut vnus apex nō p̄te. a lege: donec oia fiāt. REMI. Amē hebre⁹ ſmo ē: ⁊ latine dr̄ vere fidelr̄: ſiue fiat. Duab⁹ aūt de cāis hoc ſermone vtit̄ dn̄s: ſiue ꝓpt̄ duritiā illoꝝ q̄ tardi erāt ad credēdū: ſiue ꝓpt̄ credētes vt ꝓfūdius attenderēt ea q̄ ſequunt. HILA. Per hoc aūt ꝙ ait: Donec trāſeat celū ⁊ terra. celū q̄dē ⁊ terrā maxima elemēta nō arbitamur eē abſoluēda. REMI. Permanebūt. n. eſſentialr̄: ſed trāſibūt ꝑ renouatione. AVG. Per hoc aūt ꝙ ait: Iotha vnū aut vnus apex nō trāſibit a lege. nihil pōt aliud intelligi niſi vehemēs expſſio ꝑfectiōis: q̄ ꝑ lr̄as ſingulas demōſtrata ē: inter q̄s lr̄as iotha minor ē ceteris: q2 vno ductu fit. Apex etiā ē ipſi⁹ aliq̄ i ſūmo particula: quibus vbis oñdit in lege ad effectū ⁊ minima queq; ꝑduci. RABA. Apte quoq; grecū iotha ⁊ nō ioth hebreūʒ poſuit: q2 iotha in nūero. x. ſignificat: ⁊ decalogūʒ legis enumerat: cui⁹ q̄dē apex ⁊ ꝑfectio ē euāgeliū. CHRY. ſup math. Si aūt ingenu⁹ hō vel in vili mēdacio inuētus fuerit erubeſcit: ⁊ vir ſapiēs vbū qđ dixit: nō relinq̄t i vacuū: quō vba diua ſine exitu vacua poterant ꝑmanē? vñ cōcludit: Qui ergo ſol. vnū de mā. iſtis mīmis: ⁊ docue. ſic ho. mi. vo in regno celoꝝ. Puto aūt ꝙ ipſe dn̄s manifeſte hoc oñdit: q̄ ſūt minima mādata: mōſtrans dicendo: Siq̄s ſoluerit vnū de mādatis iſtis minimis. i. q̄ mō dictur⁹ ſū. CRRY. in ho. Nō. n. ꝓ veterib⁹ legib⁹ hoc dixit: ſʒ ꝓ his q̄ ipſe erat p̄ceptur⁹: q̄ quidē minima vocat: licʒ magna ſint. Sic. n. multotiēs de ſe humilia locutus ē: ita ⁊ de ſuis p̄ceptis humiliter loquit̄. Uel aliter

CHRY. ſup matth. Mādata moyſi in actu facilia ſūt: nō occides: nō adulterabis. Ipſa. n. criminis magnitudo volūtatē faciēdi repercutit: ⁊ iō i remuneratiōe modica ſūt: in pctō aūt magna. Mādata aūt xp̄i. i. nō iraſcaris: nō cōcupiſcas: in actu difficilia ſūt: ⁊ iō in remuneratiōe magna: i pctō aūt minima. Minima igit̄ dicit iſta chriſti mādata: nō iraſcaris: nō ꝯcupiſcas. ergo illi q̄ leuia pctā cōmittūt minimi ſūt in regno dei. i. q̄ iratus fuerit: ⁊ grāde pctm̄ nō fecerit: a pena quidē ſecur⁹ ē. ſ. dānatiōis eterne: nō tñ ē in glīa. ſ. quā ꝯſequunt illi q̄ etiaʒ hec minima iplent. AVG. Uel ecōuerſo illa q̄ p̄cepta ſūt in lege dicunt̄ minima: q̄ aūt xp̄s dictur⁹ ē: ſūt maxia. Mandata aūt minima ſignificant̄ ꝑ vnū iotha ⁊ vnū apicē. Qui ergo ſoluerit: ⁊ docuerit ſic. i. ſm̄ ꝙ ſoluit: minim⁹ vocabit̄ in regno celoꝝ. Et fortaſſe iō nō erit: q2 ibi niſi magni eē nō pn̄t. GLO. Soluere aūt ē nō agere: qđ recte q̄s itelligit: vel nō intelligē q̄ deprauauit: aut minuere integritatē ſupadditiōis chriſti. CHRY. in ho. Uel cū audieris minimū in regno celoꝝ: nihil aliud ſuſpicare ꝙ ſuppliciū ⁊ gehēnā. Regnū. n. ꝯſueuit dicē nō ſolū regni vtilitatē: ſʒ tp̄s reſurrectionis ⁊ aduētū chriſti terribilē. GREG. in ho. Uel ꝑ regnū celoꝝ eccl'ia intelligēda ē: in q̄ doctor q̄ ſoluit mandatū: minimus vocat̄: q2 cuius vita deſpicitur: reſtat vt ei⁹ p̄dicatio contēnat̄. HILA. Uel mīma dicit dn̄i paſſionē ⁊ crucē: q̄ ſiquis tanq̄ erubeſcēda nō ꝯfitebit̄: erit minim⁹. i. nouiſſim⁹ ac pene null⁹. Cōfitenti vō magna i celo vocatiōis glīam pollicet̄. vñ ſeq̄t: Qui aūt fecerit: ⁊ docuerit magnus vocabit̄ in regno celoꝝ. HIERO. Suggillat in hoc phariſeos q̄ ꝯtēptis mandatis dei ſtatuebāt ꝓprias traditiōes: ꝙ nō eis ꝓſit doctrina in ꝓplo: ſi paruū qđ in lege ē deſtruāt. Poſſumus autē ⁊ aliter intelligere ꝙ magiſtri eruditio etiā ſi paruo pctō obnoxia ſit: deducat eū de gradu maximo: nec ꝓſit docere iuſticiā quā mīma culpa deſtruit: btitudoq; pfecta ſit: q̄ ſermone docueris: ope ꝯplere. AVG. Uel aliter: Qui ſoluerit illa minima. ſ. p̄cepta legis ⁊ ſic docuerit: minim⁹ vocabit̄. Qui aūt fecerit illa minima: ⁊ ſic docuerit: non tā magn⁹ habend⁹ ē: ſʒ tñ non tam minim⁹ q̄ ille qui ſoluit. vt aūt ſit magnus: facere debet ⁊ docere: q̄ chriſtus docet.

Dico autē vobis: quia niſi abundauerit iuſticia veſtra pluſq̄ʒ ſcribarū ⁊ phariſeorū: nō intrabitis regnum celorum. Audiſtis quia dictum eſt antiquis non occides: qui aūt occiderit reus erit iudicio. Ego autez dico vobis: quia omnis q̄ iraſcitur fratri ſuo: reus erit iudicio. Qui autē dixerit fratri ſuo racha: reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue: reus erit gehēne ignis.

HILA. Pulcherrimo ingreſſu op⁹ legis cepit excedere aditū i celū: apl'ſ niſi iuſticiā phariſeoꝝ anteiſſent: denūciās nō futurū: ⁊ h° ē qđ dic̄: Dico eni vob. CHRY. ſup mat. Iuſticiā aūt h̄ dic̄ vniuerſalē v̄tutē: ītēde aūt grē additamētū. Diſcipulos. n. ſuos adhuc vidēs: mg̃ris q̄ i veteri teſtō erāt vult eſſe meliores. ſcribas aūt ac phariſeos nō dixit iniquos: q2 nō dixiſſet eos habere iuſticiā. vide etiā qm̄ hic vetus teſtm̄ confirmat: cōparationē faciēs eius ad nouū: plus enʒ ⁊ minus eiuſdē generis eſt: ſcribarū aūt ⁊ phariſeoꝝ iuſticie ſūt mādata moyſi. ſup iupletiones aūt illoꝝ mādatoꝝ ſūt mādata chriſti. Hoc ē qđ dic̄: Niſi q̄s leg̃ mādata ⁊ hec mea p̄cepta q̄ añ illos

mima exiſtimabant iplcuerit:nõ itrat i regnũ celoꝝ: qm̃
illa de pena liberãt.que.ſ.trãſgreſſorib᷒ legis debet: nõ
aũt in regnũ inducũt.hec aũt ⁊ de pena liberãt: ⁊ regnũ
inducũt. Nũ aũt ſit idẽ ſoluere minima mãdata ⁊ non cu-
ſtodire:q̃re ſupra de ſoluẽte dicit ꝙ minim᷒ vocabit i re-
gno dei.hic aũt de nõ ꝯſeruãte:nõ introibit in regnũ ce-
lorũ. Sꝫ vide q꞉ minimũ eẽ in regno:idẽ ẽ ⁊ nõ intrare in
regnũ. Eſſe aũt aliquẽ in regno nõ eſt regnare cũ chriſto:
ſed eẽ tñ in populo chriſti:tanꝙ ſi dicat de ſoluẽte ꝙ iter
xp̃ianos quidẽ erit:tñ minim᷒ chriſtian᷒. Qui aũt intrat
in regnũ:fit particeps regni cũ chriſto. Conſequent ⁊ iſte
q̃ nõ intrat i regnũ celoꝝ:gloriã q̃dẽ nõ habebit cũ chri
ſto:erit tñ in regno celorũ i.in numero eorũ ſup q̃s xp̃s
celoꝝ rex regnat. AVG.ix. de ciui.dei. Uel alit: Ni
ſi abũdauerit iuſticia veſtra pluſꝙ ſcribaꝝ ⁊ phariſeoꝝ.
i.ſup eos q̃ ſoluũt q̇d docẽt:q꞉ de his alibi dictũ eſt:Di-
cũt eni ⁊ nõ faciũt ac ſi dicat: Niſi ita abũdauerit iuſticia
veſtra vt vos nõ ſaluatis:ſed faciatis potius q̇d dicatis
nõ itrabitis i regnũ celoꝝ. Alio ergo mõ intelligẽdũ ẽ re
gnũ celorum:vbi ambo ſũt: ⁊ ille.ſ.qui ſoluit q̇d docet:
⁊ ille qui facit:ſed ille minimus:ille magn᷒:q̇d quidẽ re-
gnũ celoꝝ ẽ eccl'ia pñs. Alio aũt mõ regnũ celorũ dicit:
quo nõ intrat niſi ille qui facit: ⁊ hoc ẽ eccl'ia:qualis i fu
turo erit. AVG cõtra fauſtũ: Hoc aũt nomẽ:regnũ ce-
lorũ q̇d tam crebro noiat dñs:neſcio vtrũ in libris vete
ris teſti quiſꝙ iueniat:ꝓprie.n.ꝑtinet ad reuelationẽ no
ui teſtamẽti:q̇d ori ei᷒ etiã noiandũ ſeruabat quẽ regem
ad regendũ ſeruos ſuos vetus teſtm̃ ꝑfigurabat. Hic er-
go finis quo p̃cepta reuerẽda ſũt:occultus erat in veteri
teſtõ:ꝙuis ſm̃ eũ etiã tũc viuerẽt ſci:qui futurã reuelatio
nẽ videbãt. GLO. Niſi abũdauerit.referendũ ẽ ad itel
lectũ phariſeorũ ⁊ ſcribarũ:nõ ad cõtinẽtiã veteris teſta
mẽti. AVG.cõtra fauſtũ: Pene eniꝫ oia q̃ monuit vel
p̃cepit dñs:niſi adiũgebat: Ego aũt dico vobis inueniũ
tur in illis veterib᷒ libris:ſꝫ q꞉ nõ itelligebãt homicidiũ
niſi ꝑemptionẽ corporis humani:apuit dñs oẽm iniquũ
motũ ad nocenduꝫ fratri in homicidij genere deputari.
vñ ſbdit: Audiſti q꞉ dcm̃ ẽ ãtiq̃s:nõ occides. CHRY.
ſup matth. Uolẽs chriſt᷒ oñdere q꞉ ipẽ de᷒ q̃ aliqñ locu
tus ẽ in lege: ⁊ q̃ nũc mãdat in gr̃a: illõ mãdatũ q̇d ponit
in lege añ oia.ſ.ꝓhibitiua q̃ ſũt ꝯtra ꝓximũ: ⁊ nũc ponit
in p̃ncipio mãdatoꝝ ſuoꝝ. AVG.primo de ciui.dei:
Nõ aũt q̇d audiuimus: Nõ occides:virgultũ vellere ne
fas ducim᷒: ſm̃ manicheoꝝ errorẽ: nec de irratiõabili-
bus aialibus dcm̃ intelligimus:q꞉ iuſtiſſima ordinatiõe
creatoris vita ⁊ mors eorũ noſtris vſibus ſubdit. vñ re
ſtat ꝙ de hoie intelligam᷒:q̇d dcm̃ eſt: Nõ occidẽs.non
alterũ:ergo nec te.neqꝫ eniꝫ q̃ ſe occidit:aliud ꝙ hoiem
occidit.nequaꝙ aũt cõtra hoc p̃ceptũ fecerũt q̃ auctore
deo bella geſſerũt ac ꝑſonã gerẽtes publice ꝑtãtis iuſtiſſi
me rõnis:iperio ſceleratos morte punierũt. ⁊ abraã non
ſolũ nõ eſt culpatus crudelitatis crimine: verũ etiã lau-
datus ẽ noie pietatis ꝙ voluit filiũ obediẽter occidẽ. hi
ergo excipiuntur quos deus occidi iubet:ſiue lege data:
ſiue ad perſonam ꝓ tẽpore expreſſa iuſſione:nõ aũt ipſe
occidit:q̃ miniſteriũ dat iubẽti.ſicut adminiculũ gladius
vtẽti.nec Sãpſon aliter excuſat ꝙ ſeipſũ cũ hoſtib᷒ rui-
na domus oppſſit:niſi ꝙ latent ſpũs hoc iuſſerat:q̃ per
illũ miracula faciebat. CHRY.in ho. Per hoc autẽ
ꝙ dicit: Dcm̃ ẽ antiq̃s.oñdit multũ tp̃s eſſe:ex quo man
datũ hoc acceperũt. Hoc ergo dicit:vt ꝓuocet tardos au
ditores ad altiora p̃cepta ſicut ſi magiſter puerũ pigritã
tem ad excellẽtiorẽ doctrinã ꝓuocãs dicat: Multuꝫ tp̃s
ꝯſumpſiſti in ſyllabicãdo. ⁊ iõ ſubdit: Ego aũt dico vo-
bis qm̃ ois q̃ iraſcit fratri ſuo reus erit iudicio. In quo
ꝯſidera legiſlatoris ꝑtãtẽ:nullus eniꝫ antiquorũ ita lo-
cutus ẽ:ſꝫ ſic: Hec dicit dñs.q꞉ illi vt ſerui ea q̃ ſunt dñi
annũciabãt:hic aũt vt filius ea q̃ ſũt pr̃is: q̃ etiã ſua ſũt:
⁊ illi cõſeruis p̃dicabãt: Hic aũt ſuis ſeruis legẽ ponebat

AVG.ix de ciui.dei: Due quidẽ ſũt ſnie philoſopho
rũ de animi paſſiõibus:ſtoicis v̇o nõ placet huiuſmodi
paſſiões cadere in ſapientẽ. peripatetici vero has paſ-
ſiões in ſapientẽ cadere dicũt:ſꝫ moderatas rõniqꝫ ſub
iectas:ſicut cũ ita prebet miſericordia vt iuſticia ꝯſeruet
In diſciplina aũt xp̃iana nõ tam q̃rit vtrũ pius aius ira
ſcat aut triſtet:ſed vñ. CHRY.ſup matth. Qui eniꝫ ſi
ne cã iraſcit reus erit:q̃ vero cũ cã nõ erit reus.naꝫ ſi ira
nõ fuerit nec doctrina ꝓficit nec iudicia ſtant nec crimia
cõpeſcunt. Itaqꝫ qui cũ cã nõ iraſcit:peccat.patiẽtia eniꝫ
irrõnabilis vitia ſeminat:negligẽtiã nutrit: ⁊ nõ ſolũ ma-
los ſed etiã bonos inuitat ad malũ. HIERO. In qui Hieronym. b.
buſdã ergo codicibus addit:Sine cã.ceterũ in veris de-
finita ſnia eſt: ⁊ ira penitus tollit. Si.n.iubemur orare ꝓ
ꝑſequẽtibus:ois ire occaſio tollit.iraſcẽdũ ergo nõ ẽ ſi-
ne cã:q꞉ ira viri iuſticiã dei non operat. CHRY. ſup
matth. Sꝫ tñ iracũdia q̃ cũ cã eſt:nõ ẽ iracũdia:ſed iudi-
ciũ.iracũdia.n.ꝓprie intelligit ꝯmotio paſſionis: q̃ autẽ
cũ cã iraſcit:ira illi᷒ nõ ẽ ex paſſione: iõ iudicare dr̃ non
iraſci. AVG.in li.retracta. Illud etiã dicim᷒ intuendũ
q̃d ſit iraſci fratri ſuo:q̃m nõ fratri iraſcit q̃ peccato fra-
tris iraſcit. Qui ergo fratri nõ peccato iraſcit ſine cã ira-
ſcit. AVG.xiiij.de ciui.dei: Iraſci autẽ fratri vt corri-
gat nullus ſane mẽtis reprehẽdit: huiuſmodi eniꝫ mot᷒
de amore boni ⁊ de ſcã charitate veniẽtes:vitia dicẽda
nõ ſũt:cũ rectã rõnẽ ſequant. CHRY.ſup matth. Pu
to aũt nõ de iracũdia carnis loquit chriſtus:ſꝫ de iracũ-
dia aie:caro.n.nõ põt obedire vt nõ cõturbet. Qñ ergo
homo iraſcit: ⁊ nõ vult facere q̇d ira cõpellit:caro ei᷒ ira
ta ẽ:animus aũt ei᷒ nõ ẽ iratus. AVG. Sic ergo i hoc
p̃mo eſt vnũ.i.ira ſola.in ſecũdo aũt ſũt duo.ſ.ira: ⁊ vox
q̃ irã ſignat.vñ ſequit: Qui aũt dixe.fra.ſuo ra.reus erit
cõci. Nõnulli de greco trahere voluerũt interp̃tationeꝫ
hui᷒ vocis:putãtes pãnoſũ dici racha:qm̃ grece dr̃ pan
nus rachos. Probabilius aũt nõ ẽ eſſe vocẽ ſignificanteꝫ
aliq̃d:ſꝫ indignãtis animi motũ exprimentẽ. Has aũt vo
ces grãmatici iteriectiones vocant: velut cuꝫ dicitur a
dolẽte heu. CHRY.in ho. Uel racha ẽ verbũ cõtem-
ptus ⁊ paruipẽſiois. Sic eniꝫ nos vel famulis vel iunio
ribus iniungẽtes dicim᷒: Uade tu:dic illi tu:ita ⁊ q̃ ſyro
rũ vtunt ligua racha dicũt ꝓ tu. Dñs eniꝫ ⁊ que paruiſſi
ma ſũt euellet: ⁊ cũ honore nob̃ inuicẽ vti iubet. HIE. Hieronym. b.
Uel racha hebreũ verbũ ẽ: ⁊ dr̃ inanis aut vacuus: que
nos poſſumus vulgata iniuria abſqꝫ cerebro nũcupare.
Signãter aũt addidit: Qui dixerit fratri ſuo. Frater eniꝫ
nr̃ nullus ẽ:niſi q̃ eundẽ nobiſcũ hꝫ patrẽ. CHRY.ſup
matth. Indignũ aũt dicere hoiem vacuũ qui hꝫ in ſe ſpi
ritũ ſcm̃. AVG. In tertio aũt ſignificant tria:ira: ⁊ vox
q̃ irã ſignificat: ⁊ in voce vituperatiõis expreſſio.vñ dr̃:
Qui aũt dixe.fa.re.erit gehẽ.ignis. AVG. Grad᷒ ita-
qꝫ ſũt in iſtis peccatis primo vt q̃ſquis iraſcat: ⁊ motum
retineat corde receptũ. Iaꝫ ſi extorſit vocẽ nõ ſignifican
tẽ aliquid:ſꝫ animi motũ ipſa eruptione teſtantẽ plus eſt
ꝙ ſi ira ſurgẽs ſilẽtio p̃meret. Sꝫ adhuc plus ẽ ſi etiam
v̇bũ ꝓferat:q̇d iaꝫ certã vituperationẽ deſignat CRHY.
ſup matth. Sicut aũt nemo ẽ vacuus q̃ hꝫ ſpm̃ ſcm̃:ita ne
mo ẽ vacuus q̃ chriſtũ cognoſcit. ſed ſi racha idẽ eſt q̇d
vacuus:quantũ ad ſenſũ verbi vnũ eſt dicere fatue ⁊ ra-
cha:ſed differũt q̃tũ ad dicẽtis ꝓpoſitũ. racha.n.verbũ
vulgare erat apud iudeos:q̇d nõ ex ira neqꝫ odio ſꝫ ex
aliquo motu vano dicebãt: magis fiducie cã ꝙ iracun-
die:ſꝫ iracũdie cã nõ dr̃ q̃re pctm̃ ẽ:q꞉ ꝯtẽtiõis.cã dr̃:nõ
edificatõis.ſi.n.nec bonũ v̇bũ dicẽ dẽm᷒ niſi ꝓ edificatõ
ne:quãto magꝭ illõ q̇d i ſe nãlit malũ ẽ. AVG. Uide etiã
nũc tres reat᷒:iudicij:ꝯcilij: ⁊ gehẽne ignis: in q̃b᷒ q̃ſdã
gradus factos admouet a leuioribus ad grauiora.nã in
iudicio adhuc defenſionis locus datur.ad conciliuꝫ au
tẽ ꝑtinere videt ſnie ꝓlatio:qñ inter ſe iudices conferunt
quo ſupplicio dãnari oporteat.in gehẽna v̇o ignis certa

eſt dãnatio: ⁊ pena dãnati. vñ patet quantũ interſit inter iuſticiã phariſeoꝝ ⁊ chriſti. ibi. n. occidentẽ reuz facit iudicio: hic autẽ ira facit reũ iudicio: qđ horũ triũ eſt leuiſſimũ. RABA. Gehẽnã hic ſaluator inferni cruciatum nominat: quã nomẽ traxiſſe putant a valle idolis conſecrata: que ẽ iuxta hierlm repleta olim cadaueribus: quã ⁊ ioſiam cõtaminaſſe in libro regũ legimus. CHRY. in ho. Hic autẽ primũ gehẽne nomẽ poſuit: poſtꝙ in regno celoꝝ ſupradixerat: oñdens ꝙ illud dare eſt ex ſuo amore: hoc autẽ ex noſtra deſidia. Multis autẽ hoc graue videt: ſi ꝓ ſolo verbo tantã patiemur penã: ꝓpter qđ quidã dicunt hoc hyperbolice dictũ eſſe. Sz timeo ne verbis hic noſmetipſos decipiẽtes: illic ope vltimũ patiamur ſuppliciũ. Nõ ergo eſtimes hoc eẽ oneroſũ: plures enim penarũ ⁊ peccatoꝝ a verbis habẽt principiũ. eteni parua verba multotiens homicidiũ peperũt: ⁊ ciuitates integras euerterũt. Nec eniz paruũ eſtimes: fratrẽ ſtultũ vocare: auferẽs ei prudẽtiã ⁊ intellectũ quo homines ſumus ⁊ ab irrationabilibus diſtamus. CHRY. ſuper mattheũ: Uel reus erit concilio. i. vt ſit vnus ex concilio eorũ qui aduerſus chriſtũ fuerint: ſicũ apoſtoli in ſuis canonibus interpretant. HILA. Uel qui ſpiritusſcõ plenũ cõuitio vacuitatis inſinuat: fit reus concilio ſanctoꝝ contumeliã ſpiritusſancti ſanctoꝝ iudiciũ animaduerſione luiturus. AVG. Quiſquis autẽ dixerit: quo grauiori ſupplicio punit homicidiũ: ſi gehẽna ignis punit cõuitium: cogit intelligi eſſe differentiã gehẽnaꝝ. CHRY. in ho. Uel iudiciũ ⁊ conciliũ ſunt pene in preſenti: gehẽna autẽ pena futura. Ideo aũt ire iudiciũ appoſuit: vt oñdat ꝙ non eſt poſſibile hominẽ totaliter eſſe ſine paſſionibus: ſed refrenare eas poſſibile eſt: ⁊ propterea determinatã penã nõ appoſuit ne videret totaliter iram ꝓhibere. Cõciliũ autẽ poſuit nũc ꝓ iudicio iudeoꝝ: ne videatur ſemp noua inducere. AVG. In iſtis autẽ tribus ſẽtentijs ſubauditio verboꝝ intuenda eſt. habet eniz prima ſententia omnia verba neceſſaria: vt nihil ſubaudiatur. Qui iraſcit inquit fratri: ſine cauſa ſm quoſdã. In ſecũda vero cũ ait: Qui autẽ dixerit fratri ſuo racha. ſubaudit ſine cã: nam in tertia vt ait: Qui autẽ dixerit fatue: duo ſubaudiunt: fratri ſuo ⁊ ſine cã. ⁊ hoc eſt vñ defendit ꝙ apoſtolus galathas vocat ſtultos: quos etiam fratres nominat. non enim id facit ſine cauſa.

¶ Si ergo offers munus tuum ad altare: et ibi recordatus fueris: quia frater tuus habet aliquid aduerſum te: relinque ibi munus tuum ante altare: ⁊ vade prius reconciliari fratri tuo: ⁊ tunc veniens offeres munus tuum.

Hieroñ. b.

¶ AVG. Si iraſci non ẽ fas fratri: aut dicere racha: aut fatue: multominus in animo tenere aliquid vt in odium indignatio conuertat. ⁊ ideo ſubdit: Si ergo of. munus tu. ad alta. ⁊ ibi recor. fue. quia fra. tu. ha. aliquid aduerſum te. HIERO. Non dixit: Si tu habes aliquid aduerſus fratrẽ tuũ: ſed ſi frater tuus habet aliquid aduerſum te: vt durior tibi reconciliationis imponatur neceſſitas. AVG. Tunc eni ipſe habet aduerſus nos ſi nos eũ in aliquo leſimus. nam nos aduerſus illũ habemus: ſi ille nos leſerit: vbi non eſt opus pergere ad reconciliationẽ. nõ eniz veniam poſtulabis ab eo qui tibi fecit iniuriã: ſz tãtũ dimittas: ſicut tibi a dño dimitti cupis: quod ipſe cõmiſeris. CHRY. ſup mattheũ: Si aũt ille te leſerit: ⁊ prius rogaueris: magnam habebis mercedem. CHRY. in ho. Sed ſi aliquis ꝓpter amorẽ proximi ei reconciliari non curat: ad hoc euz inducit: vt ſaltẽ ei⁹ opus non remaneat imperfectuz ⁊ precipue in loco ſacro. vñ ſubdit: Relinque ibi mu. tu. ante. alta. ⁊ va. prius reconci. fra. tuo. CHRY. ſup mattheũ: Ecce a diſcordantibus accipere non vult ſacrificiũ. Hinc ergo ꝑpendite quantũ ſit malũ diſcordie: ꝓpter qđ ⁊ illud abijcit: per qđ culpa relaxat. Uide aũt miſericordiã dei: quomõ hominũ vtilitates amplius aſpicit ꝙ ſuos honores. plus enim diligit concordiã fideliũ ꝙ munera. ꝙdiu enim fideles hoĩes aliquã diſſenſionẽ habuerint: munus eoꝝ non ſuſcipit: oratio enim nõ exaudit. Nemo enim inter duos inimicos põt eſſe fidelis amicus amboꝝ: ideo ⁊ deus non vult eẽ amicus fideliũ ꝙdiu inter ſe fuerint inimici. Et nos ergo fidẽ deo nõ ſeruam⁹ ſi inimicos ei⁹ diligim⁹: ⁊ amicos ei⁹ odim⁹. Qualis aũt ꝓceſſit offẽſio: tal' dz ſequi recõciliatio. ſi cogitatu offẽdiſti: cogitatu reconciliare. ſi v̄bis offendiſti: v̄bis recõciliare. ſi opibus offẽdiſti: operibus reconciliare: Omne eniz peccatũ quomõ cõmittit: eo mõ de ipſo penitẽtia agit. HILA. Reconciliata aũt hũana pace reuerti i diuina iubet: i. dei charitatẽ de charitate hoĩum trãſituros. Et ideo ſequit: Et tũc veniẽs offeres munus tuũ. AVG. Si autẽ qđ hic dicitur accipiat ad litterã: forteaſſis aliqs credit ita fieri oportere ſi frater ſit pñs non eniz diutius differri põt cũ munus tuũ relinquere añ altare iubearis. Si vero de abſente: ⁊ qđ fieri põt etiã trans mare cõſtituto aliqđ tale veniat in mentẽ: abſurdũ ẽ credẽ añ altare munus relinquẽdũ qđ poſt terras ⁊ maria perrata offeras deo. ⁊ iõ ꝓrſus intro ad ſpiritalia refugere cogimur: vt qđ dictũ ẽ ſine abſurditate poſſit intelligi. Altare itaqz ſpiritalit' fidẽ accipere poſſumus. Munus eniz qđ offerimus deo ſiue doctrina ſiue oratio: vel quicquid aliud deo acceptũ eſſe non põt: niſi fide fulciat. Si ergo fratrẽ in aliquo leſimus: pergendũ ẽ ad reconciliationẽ: nõ pedibus corporis: ſz motibus animi: vbi te humili affectu ꝓſternas fratri in conſpectu eius: cui⁹ munus es oblaturus. Ita eniz ⁊ ſi pñs ſit: poterit eũ nõ ſimulato animo lenire veniã poſtulando: atqz inde veniẽs. i. intentionez reuocans: ad id qđ agere ceperat offeras munus tuũ.

¶ Eſto conſentiens aduerſario tuo cito duz es in via cum eo: ne forte tradat te aduerſarius iudici: ⁊ iudex tradat te miniſtro: ⁊ in carcerem mittaris. Amen dico tibi: nõ exies inde donec reddas nouiſſimum quadrantem.

¶ HILA. Quia nullũ tps vacuũ affectũ placabilitatis dñs eẽ ꝑmittit: cito in vite nře via recõciliari nos aduerſario ꝓcepit: ne in mortis tps nõ inita pace trãſeamus. ⁊ iõ dicit: Eſto conſen. aduer. tuo cito dũ es cũ eo in via ne forte tra. te aduer. iu. HIERO. Pro eo ꝙ nos habemus in latinis codicibus: Cõſentiẽs. in grecis ſcriptũ ẽ: Synocon: qđ interptat beniuol⁹ aut benign⁹. AVG. Sz videamus qs ſit aduerſarius: cui iubemur eẽ beniuoli: aut. n. diabolus ẽ: aut homo: aut caro: aut de⁹: aut ꝓceptũ ei⁹. Sz diabolo nõ video q̃lit iubeamur eẽ beniuoli aut ꝯſentiẽtes: vbi eniz beniuolẽtia: ibi amicitia: nec q̃s ꝙ dixerit amicitiã cũ diabolo eẽ faciendã: neqz ꝯcordare cũ ille expedit: cui ſemel renunciãdo bellũ indiximus: neqz cõſentire illi debet cui ſi nunꝙ conſenſiſſemus nunꝙ in iſtas incidiſſemus materias. HIERO. Quidaz tamẽ dicũt a ſaluatore ꝓcipi vt ſimus beniuoli erga diabolũ: ne faciamus eum penã ſuſtinere ꝓ nobis: quem dicunt ꝓ nobis eſſe torquendum: ſi ei conſenſerimus vitia ſuggerenti. quidã cautius diſputant in baptiſmate ſingulos pactũ inire cũ diabolo ei abrenũciãdo. Si ergo ſeruauerimus pactũ beniuoli: ⁊ conſentiẽtes ſumus aduerſario: ⁊ nequaꝙ in carcere recludendi. AVG. Non autem video quomõ accipiã ab hoĩe nos iudici tradi: vbi chriſtũ iudicẽ intelligo: ante cuius tribunal oẽs exhiberi oportet. Quomõ autẽ iudici traditurus ẽ: qz añ iudicẽ pariter exhibet: ⁊ etiã ſi occidẽdo quis nocuerit homini: nõ erit iaz tps quo cõcordet cũ eo i via. i. in hac vita: nec tñ iõ non ſanabit penitẽdo. Carni vero multominus

Hieroñ. a.
Hieroñ. b.

video quō ꝯſentiētes eē iubeamur: magis enī pctōꝛes ei ꝯſentiūt. q̄ vero eā ſeruituti ſubijciunt: nō ei ꝯſentiūt: ſed eā ſibi ꝯſentire cogūt. HIERO. Quō etiā caro mittēda erat in carcerē ſi aīe nō ꝯſenſerit: cū ⁊ aīa ⁊ caro pariter recludēde ſint: nec quicq̄ poſſit caro facē niſi qḋ animus impauerit? AVG. Foꝛtaſſis ergo iubemur ideo ꝯſentire q: peccādo receſſimus: vt aduerſarius nr̄ dicere poſſit: dū nobis reſiſtit: Deus eniȝ ſupbis reſiſtit. Quiſquis ergo in hac vita nō fuerit recōciliatus deo ꝑ moꝛtē filij eius: tradeꝫ ab illo iudici. i. filio cui pater iudiciū dedit. Quomō aūt pōt recte dici homo eē in via cū deo niſi q: deus vbiq̄ȝ eſt? aut ſi non placet dici impios eſſe cū deo qui vbiq̄ȝ preſto eſt: ſicut nō dicim᷒ cecos eē cuȝ luce q̄ eos circūfundit. Unū reliquū ē: vt hic aduerſariū ꝑceptū dei itelligamus qḋ aduerſaꝫ peccare volētibus: ⁊ datū ē nobis ad hāc vitā vt ſit nobiſcū ī via: cui opoꝛtet nos ꝯſentire cito: legēdo: ꝑaudiendo: deferēdo ei culmē auctoꝛitatis: vt qḋ aliq̄s intelligit nō oderit ꝓpt̄ hoc q̄ aduerſaꝫ peccatis ſuis: ſed magis diligat ꝓpter coꝛrectionē. Q: vero obſcurū ē oꝛet vt intelligat. HIERO. Sed ex ꝑcedētibus manifeſtus ē ſenſus q̄ dn̄s nos ad cōcoꝛdiā ꝓximi cohoꝛtaꝫ. nā ſupꝛadictū eſt: Uade recō. fra. tuo. CHRY. ſup math. Feſtinat enī dn̄s vt ad amicitiā feſtinemus inimicoꝛū nr̄oꝝ q̄diu viuim᷒ in hac vita ſciens q̄ periculoſū ē ſi vnus ex inimicis pace non facta moꝛtuus fuerit. Si eniȝ inimicantes ꝑ moꝛtē iueritis an̄ iudicē tradet chꝛiſto: conuincens te reū iudicio eius. Tradet aūt te iudici: etiā ſi te pꝛius rogauerit: q̄ eniȝ rogat pꝛius inimicū: reū facit eū an̄ deū. HILA. Uel aduerſarius tradet vos iudici: q: manens in euȝ ſimultatis veſtre ira vos arguit. AVG. Judicē intelligo chꝛiſtū: pater eniȝ omne iudiciū dedit filio. Miniſtrū autē intelligo angelū. Et āgeli inq̄t miniſtrabāt ei. ⁊ cū āgelis ſuis vēturū credimus ad iudicandū. vn̄ ſequiꝫ: Et iudex tradat te miniſtro. CHRY. Uel Miniſtro. i. āgelo penarū crudeli: ⁊ ille mittet te in carcerē gehēne. vn̄ ſequiꝫ: Et in carcerē mittaris. AVG. Carcerē aūt intelligo penas videlȝ tenebꝛaruȝ: ⁊ nequis iſtum carcerem contēneret: Sequiꝫ: Amē dico tibi: nō exies inde donec reddas nouiſſimū quadrātē. HIERO. Quadrās genus nūmi ē qḋ habet duo minuta. hoc ē ergo: Nō egredieris de carcere donec etiā minuta peccata ꝑſoluas. AVG. Aut eniȝ pꝛo eo poſitū ē: q̄ nihil relinquitur impunitū: ſicut cū volumus expꝛimere aliquid ita ex actu vt nihil relinqueret: dicimus vſq̄ȝ ad fecem. vel ſignificanꝫ ſub nomine quadrantis nouiſſimi terrena peccata. Quarta enim pars elementoꝛū huius mūdi ⁊ ea nouiſſima terra inuenit. Jn hoc autē q̄ dictū eſt Soluas: ſignificaꝫ pena eterna: ſicut poſitū eſt Donec: vbi dictū eſt: Sede a dexteris meis: donec ponā inimicos tuos ſub pedibus tuis: non eniȝ cū fuerint inimici ſub pedibus poſiti: deſinit regnare: ita ⁊ hic accipi pōt: Nō exies inde donec ſolueris nouiſſimū quadrantē. ſemꝑ non exiturū: q: ſoluet ſemꝑ nouiſſimū quadrantē duȝ ſempiternas penas peccatoꝛuȝ terrenoꝛū luit. CHRY. ſup math. Uel ſiquidē in hoc ſeculo ſi pacē feciſſes etiā grauiſſimi operis poteris accipere indulgētiam. ſi autē ſemel condēnatus fueris: miſſus in carcerē non ſolū de grauibus peccatis: ſȝ etiaȝ de verbo ocioſio: qḋ poteſt ſignificari ꝑ quadrantē: exigenꝫ a te ſupplicia. HILA. Quia eniȝ charitas plurimū peccatoꝛu tegit nouiſſimū pene quadrātē ſoluemus: niſi pꝛecio ipſius culpa criminū redimaꝫ. CHRY. ſup matheuȝ: Uel anguſtie huius mundi appellanꝫ carcer: in q̄s plerūq̄ȝ peccantes mittunꝫ a deo. CHRY. in ho. Uel loquiꝫ hic de iudicibus qui ſunt in mundo iſto: ⁊ de via que eſt ad hoc iudiciū: ⁊ de carcere iſto: vt non ſolū a futuris ſed a pꝛeſentibus auditoꝛē inducat q̄ ſūt ante oculos: ⁊ magis conſueuerūt mouere: ſicut ⁊ paulus dicit: Si malefeceris: time ꝑtātē: nō. n. ſine cā gladiū poꝛtat.

Audiſtis quia dictum eſt antiquis: non mechaberis. Ego autem dico vobis: quia omnis q̄ viderit mulierem ad concupiſcendum eā: iam mechatus eſt eam in coꝛde ſuo.

Hieronỹ. a.

CHRY. in ho. Poſtq̄ dn̄s pꝛimū mādatū adimpleuit. ſ. Non occides: oꝛdinate ꝓcedit ad ſcōm. d. Audiſtis q: dictū eſt antiquis: Non mechaberis. AVG. de. x. choꝛdis. i. non ibis ad aliquā aliaȝ pꝛeter vxoꝛe tuā. ſi eniȝ hoc exigis ab vxoꝛe: non vis hoc reddere vxoꝛi cuȝ debeas in virtute ꝓbere vxoꝛē. Turpe autē eſt vt vir dicat nō poſſe fieri: qḋ femina facit vir nō pōt: Noli autem dicere: Uxoꝛē nō habeo: ad meritricē pergo: nec hoc pꝛeceptū violo: qḋ dīc. Nō mechaberis. iaȝ eniȝ noſti ꝑciū tuū: iā noſti qḋ māduceſ qḋ bibas. Abſtine ergo te a foꝛnicationib᷒. Cū enī imaginē dei qḋ es tu coꝛrūpis ꝑ foꝛnicationes ⁊ defluentias libidinis: ipſe etiā dn̄s qui ſcit quid tibi vtile ſit: hoc pꝛeceptū ne ꝑ illicitas voluptates coꝛruat templū eius qḋ eſſe cepiſti. AVG. cōtra fauſtū: Sed q̄m putabāt phariſei tm̄modo coꝛpoꝛalē cū femina illicitā cōmixtionē vocari mechiā: demonſtrauit dn̄s talē cōcupiſcentiā nihil aliud eſſe dicēs: Ego autē di. vo. q: om. qui vi. mulie. ad concu. eaȝ: iaȝ me. eſt eā in coꝛ. ſuo. Q: autē lex ꝑcipit: nō concupiſces vxoꝛē pꝛoximi tui: videbaꝫ iudeis itelligendū eē de ablatiōe: nō de cōcubitu.

Hieronym. a.

HIERO. Jnter paſſionē ⁊ ꝓpaſſionē hoc intereſt: q̄ paſſio reputaꝫ ꝓ vitio. ꝓpaſſio vitij culpā habeat: tn̄ nō teneꝫ in crimine. Ergo qui viderit mulierē: ⁊ anima eius fuerit titillata hic ꝓpaſſione ꝑcuſſus eſt. Si ergo conſenſerit: de ꝓpaſſione trāſiuit ad paſſionē: ⁊ huic nō voluntas peccati ē: ſed occaſio. Quicūq̄ȝ igiꝫ viderit ad cōcupiſcendū. i. ſi ſic aſpexerit: vt concupiſcat: ⁊ facere diſponat: iſte recte mechatus diciꝫ in coꝛde ſuo. AVG. Nā tria ſunt quibus ipletur peccatū. ſ. ſuggeſtio que ꝑ memoriā fit ſiue ꝑ coꝛpoꝛis ſenſus: q̄ ſi frui delectauerit: delectatio illicita refrenāda eſt. Si autē cōſenſio facta fuerit: plenū peccatū eſt. verūtn̄ delectatio an̄ conſuetudinē vel nulla eſt vel tenuis: cui conſentire peccatū eſt. Si aūt ⁊ ſi factū ꝓceſſerit: videꝫ ſatiari ⁊ extingui cupiditatas. Sed poſtea cū ſuggeſtio repetiꝫ: maioꝛ accendiꝫ delectatio: q̄ adhuc minoꝛ eſt q̄ illa que in conſuetudinē vertiꝫ: quaȝ vincere difficile ē. GREG. in. xxj. moꝛa. Quiſquis vero incaute exterius reſpicit: plurimūq̄ȝ i delectatiōe peccati cadit: atq̄ȝ obligatus deſiderijs incipit velle qḋ noluit. valde naq̄ȝ eſt q̄ caro deoꝛſū trahit: ⁊ ſemel ſpecies foꝛme coꝛdi ꝑ oculos alligata vix magni luctaminis manu ſoluiꝫ. Prouidendū ergo nobis eſt: q: intueri non dȝ: qḋ nō licȝ ꝯcupiſci. Ut eniȝ mūda mens in cogitatōne ſeruetꝫ: a laſciuia voluptatis ſue depꝛimēdi ſunt oculi: quaſi quidā raptoꝛes ad culpā. CHRY. in ho. Si ergo continue velis oculos pulchꝛis facieb᷒ infigere: capieris omnino: ⁊ ſi bis vel ter foꝛtaſſis poſſis continere: nō enī es extra humanā naturā. Qui autē flāmam ſemel accendit etiam viſa muliere abſente foꝛmat apud ſe imagineȝ turpiū actionū a quibus multotiēs pꝛocedit ad opus: q̄ ſi aliqua ſe oꝛdinando oculos hoīum ad ſe attraxerit: etiā ſi nulli plagā intulerit penā patieꝫ extremam: verūtamē eniȝ fecit ⁊ ſi nullus qui bibat inuentus ſit. Q: autē viris diciꝫ: hoc etiam ad feminas loquiꝫ: capiti enim loquens ⁊ coꝛpoꝛi perſuadet.

Hieronỹ. b.

Hieronỹ. a.

Quod ſi oculus tuus dexter ſcādaliçat te: erue eum ⁊ pꝛoijce abs te. Expedit eniȝ tibi vt pereat vnum membꝛoꝛum tuoꝛum q̄ȝ totū coꝛpus tuū mittatur in gehēnā ignis. Et ſi dextra manus tua ſcandaliçat te: abſcide eam ⁊ pꝛoijce abs te. Expedit enim tibi vt pereat vnum membꝛoꝛum tuoꝛum: q̄ȝ totū coꝛpus tuum eat in gehēnam.

GLO. Quia nõ ſolū peccata vitāda ſunt: ſʒ ⁊ occaſio
nes peccatorū tollēde: poſtq̄ docuit vitare mechie pec
catū: nõ ſolū in ope ſed etiā in corde: ↄ̄ñter docet occaſio
nes peccatorū abſcindere dicēs: Q ſi ocul⁹ tuus dexter
ſcādaliçat te. CHRY. ſup mattheū: Sʒ ſi ſm ꝑphetaʒ
nõ ē ſanitas in carne noſtra: quot mēbra qs habet debet
abſcindē: vt ſm maliciā carnis ſufficiat pena mēbrorū.
Sed videamus ſi ſic poſſibile ē intelligē de oculo corpo
ralis vel manu: ſicē totus hõ cū ↄuerſus fuerit ad deuʒ:
mortuus ē pctō: ſic ⁊ oculus cū deſierit male aſpicē: eie
ctus ē pctō: ſʒ neq̄ʒ ſic ↄuenit: Si eniʒ dexter oculus ſcā
daliçat ſiniſter qd facit: nūquid ↄtradicit dextero vt q̄ſi
Hieroñ. a innocēs reſeruet? HIERO. In dextero ergo oculo ⁊
dextera manu ⁊ fratrū ⁊ vxoris ⁊ liberoꝝ atq̄ʒ affiniuʒ
⁊ ꝓpinquoꝝ īnuit affectus: quē ſi ad ↄtēplādā verā lucē
Hierony. b nobis ipedimēto cernimus: debem⁹ trūcari huiuſmodi
portiones. AVG. Queadmodū aūt in oculo cōtēpla
tio: ſic in manu actio recte intelligit. p oculū aūt intelligi
mus dilectiſſimū amicū. ſolet eni ab eis qui vehemēter
volūt exprimere dilectionē ſuā ita dici. Diligo eū vt ocu
lū meū. Oportet aūt itelligi p oculū amicū ↄſiliariuʒ: q̄ꝛ
oculus iter demonſtrat. Q aūt additū ē Dexter: fortaſſe
ad augendā vim dilectionis valet: dextrū eniʒ oculū ho
mines magis formidāt amittere. Uel q̄ꝛ dexter ē: intelli
git ↄſiliarius in reb⁹ diuinis. ſiniſter aūt ocul⁹ ē ↄſiliari⁹
in reb⁹ terrenis: vt ſic ille ſit ſenſus: Quicquid illud ē qð
ita diligis: vt p dextero oculo habeas ſi ſcādaliçat te. i. ſi
ipedimēto ē tibi ad verā beatitudinē eijce eū ⁊ ꝓijce abs
te. De ſiniſtro aūt ſcādaliçāte ſupfluū erat dicē: q̄ñquidē
nec dexto parcendū ē. Dextera aūt man⁹ accipit dilect⁹
adiutor in diuis opib⁹: ſiniſtra aūt in opibus q̄ huic vi
te ⁊ corpori ſūt neceſſaria. CHRY. ſup mattheū: Uel
aliter: vult chriſt⁹ vt nõ ſoluʒ de piculo nr̄i peccati cure
mus: ſʒ etiā ne ad eos ptinētes turbe aliq̄d agāt: vtputa
ſi hēs aliquē amicū: q̄ res tuas bñ aſpicit q̄ſi ꝓprius ocu
lus: aut q̄ pcuret res tuas q̄ſi ꝓpria manu: ſi cū agnoue
ris aliq̄d turpiter agē: ꝓijce eū lōge abs te: q̄ꝛ ſcādaliçat
te: q̄ꝛ nõ ſolū p nr̄o peccato: ſʒ etiā ꝓximoꝝ quos ꝓhibē
poſſum⁹ dabim⁹ rōnem. HILA. Fit ergo inocētie gra
dus celſior: carere eniʒ nõ ſolet ꝓprijs vitijs: ſi extrinſe
Hieroñ. a cus incidentibus admonemur. HIERO. Uel aliter:
Quia ſupra de ↄcupiſcētia mulieris dixerat: recte nūc co
gitationē ⁊ ſenſū in diuerſa volitātē oculū nūcupauit. p
dexterā aūt ⁊ ceteras corporis ptes volūtatis ad effectū
initia demonſtrant. CHRY. ſup matth. Ocul⁹ eni iſte
carnalis ſpeculū ē interioris oculi. Habet aūt ⁊ corpus
ſuū ſenſū: qð ē ocul⁹ ſiniſter: ⁊ appetitū qð ē manus ſini
ſtra. Partes aūt aīe dextre vocant: q̄m in libero arbitrio
anima ē creata ⁊ ſub lege iuſticie vt recte videat ⁊ agat.
Pars aūt corpis q̄ nõ hʒ liberū arbitriū ⁊ ē ſub lege pec
cati ſiniſtra dī. Nõ aūt carnis ſenſū vel appetitū p̄cidere
iubet: deſideria eni carnis retinē poſſum⁹: vt nõ faciam⁹
qð deſiderat caro: p̄cidere aūt nõ poſſum⁹ vt nõ deſide
ret. Qñ aūt ex ꝓpoſito volum⁹ malū ⁊ cogitam⁹: tūc dex
ter ſenſus ⁊ dextera volūtas nos ſcādaliçāt: ⁊ iō hic p̄ci
dere iubet. Pñt. n. p̄cidi ꝓpt̄ arbitrij libertatē. Uel alit̄:
Oē bonū ḡnāliter qð nos vel alios ſcandaliçat: p̄ſcinde
re debem⁹ a nobis: ſicē ſi viſito aliquā mulierē cā religio
nis. bonus reſpect⁹ ē ocul⁹ dexter. ſʒ ſi aſſidue viſitans
decidi in laqueū deſiderij eius: vel etiā quidā videntes
ſcādaliçant dexter ocul⁹ ſcādaliçat: qð bonū ē ſcādaliçat.
oculus eniʒ dexter eſt bonus reſpectus. i. itentio: man⁹
dextera bona volūtas. GLO. Uel oculus dexter ē vi
ta ↄtēplatiua q̄ ſcandaliçat in deſidiā mittēdo vel arrogā
tiaʒ: vel cū ex infirmitate ↄtēplari ad purū nõ valemus.
Dextera aūt manus ē bona opatio vel vita actiua q̄ ſcā
daliçat: dū p ſeculi frequētiā ⁊ occupatiōis tedio illaq̄a
mur. Siq̄s ergo nõ pōt frui ↄtēplatiua. nõ torqueat occa
ſio ab actiua, vel ne dū occupat actib⁹ areſcat ab inter
na dulcedine. REMI. Sʒ q̄re eijciēd⁹ ſit dexter ocu
lus ⁊ dextera man⁹ abſcidēda: manifeſtat cū ſubdit: Ex
pedit eniʒ. CHRY. ſup matth. Qñ eni alter alterius
mēbra ſumus: meli⁹ ē vt ſine vno tali mēbro ſaluemur q̄
vt volētes tales hr̄e ⁊ ipſi peream⁹ cuʒ eis. Uel meli⁹ ē vt
ſine vno reſpectu aut vno bono ope ſaluemur: q̄ dū om
nia opa bona volum⁹ facere cū oibus pereamus.

Dictū eſt autē: quicunq̄ʒ dimiſerit vxorē ſuā
det ei libellum repudij. Ego autē dico vobis: q̄ꝛ
ois q dimiſerit vxorē ſuā excepta fornicatōis cā:
facit eā mechari: ⁊ q dimiſſam duxerit adulterat.

GLO. Docuerat ſupius dñs alienā vxorē nõ eē cōcu
piſcēdā: ↄ̄ñter hic docet ſuā nõ eſſe dimittēdā dicēs: Di
ctū eſt aūt: q̄cūq̄ʒ dimiſerit vxorē ſuā: det illi libelluʒ re
pudij. HIERO. In poſteriori parte iſtū locū plenius
dñs ⁊ ſaluator exponit q̄ moyſes libellum repudij dari
iuſſerit pp duritiā cordis maritorū: nõ diſcidiū cōcedēs
ſʒ auferēs homicidiū. CHRY. ſup matth. Qñ enim
moyſes filios iſrael eduxit in egypto: genere q̄dem erāt
iſraelite: moribus aūt egyptij. ꝓpt̄ mores gentiliū cōtin
gebat vt vir odiret vxorē: ⁊ q̄ꝛ dimittē illā nõ pmittebat:
paratus erat iterficere eā: aut aſſidue affligē: iō iuſſit da
ri libellū repudij: nõ q̄ꝛ bonū erat: ſʒ q̄ꝛ remediū erat ma
li peioris. HILA. Sed dñs equitatē in oēs conciliās
manere eā maxime in cōiugioꝝ pace p̄cepit. vñ ſubdit:
Ego aūt dico vobis: q̄ꝛ ois q̄ dimiſerit vxorē ſuā. AV
GV. ↄtra fauſtū: Quod hic p̄cepit dñs de vxore nõ di
mittēda nõ ē ↄtrariū ei qð lex p̄cipit: vt manicheus dice
bat: neq̄ʒ eni ait lex: Qui voluerit dimittat vxorē: cui eēt
ↄtrariū nõ dimittē ſʒ vtiq̄ʒ nolebat dimitti vxorē a vi
ro: q̄ hanc iterpoſuit morā vt in diſcidiū anim⁹ p̄ceps li
belli cōſcriptione refractus abſiſteret: p̄ſertim q̄ꝛ vt ꝓhi
bent apud hebreos ſcribere lr̄as hebreas nulli fas erat
niſi ſcribis ſolis q̄ excellentiorē ꝓfitebant ſciam. Ad hoc
igit lex mittere voluit eū: quē iuſſit libellū dare repudij:
ſi dimiſiſſet vxorē q̄ inter ipſū ⁊ vxorē pacifice agendo
cōcordiā ſuaderēt: ⁊ libellū nõ ſcriberet: niſi in aīo nimis
puerſo ↄſiliū ↄcordie nõ valeret. Sic ergo neq̄ʒ primoꝝ
hominū legē p v̄boꝝ additamēta ipleuit neq̄ʒ illā que p
moyſen data eſt: q̄ſi ↄ̄trioꝝ oppoſitionē deſtruxit: vt ma
nicheus dicebat: ſʒ potius oia ex hebreoꝝ lege ↄmemo
rata ita cōmendauit: vt q̄cq̄d ex pſona ſua inſup loq̄ret:
vl̄ ad expoſitionē requirēdā valeret: ſiq̄d illa obſcure po
tuiſſet: vel ad tuti⁹ obſeruādū qð illa voluiſſet. AVG.
de ſer. do. i mōte: Qui ḡ dimittēdi morā q̄ſiuit: ſignifica
uit quātū potuit duris hoib⁹ ſe nolle diſcidiū. Dñs ḡ ad
illud ↄfirmādū vt nõ facile vxor dimittat: ſolā cām forni
catiōis excepit dicēs: Excepta cā fornicatiōis. ceťas vo
vniuerſas moleſtias ſiq̄ forte extiterit: iubet p fide ↄiuga
li fortit̄ ſuſtineri. CHRY. ſup mat. Si. n. extraneoꝝ vi
tia ſupportare dēm⁹ dicēte aplo: Inuicē onera vr̄a por
tare: q̄tomagi vxorū. vir aūt xpian⁹ nõ ſolū ſe inq̄nare
nõ dʒ: ſʒ nec alijs inq̄nādi occaſionē p̄bere: alioq̄n illoꝝ
crimē ad iſti⁹ redundat pctm̄: q̄ alijs ↄmittēdi criminis fa
ct⁹ ē cā. Qui ḡ dimittēs vxorē occaſionē dedit adulterio
rū ↄmittēdoꝝ vt ⁊ illa adulterē i alteꝝ: ⁊ alt̄ i illā p adulte
rijs h⁹oi cōdēnat. ⁊ iō dic: q̄ q̄ dimiſit vxorē ſuā: fac eā
mechari. AVG. de ſer. do. i mōte: Ulteri⁹ etiā mechū
dic virū q̄ eā duxerit: q̄ dimiſſa ē a viro. ſ. p libellū repu
dij. ⁊ iō ſbdit: Et q̄ dimiſſā duxerit: adulterat. CHRY.
i ho. Nõ. n. dicas q̄m vir ſuus eā dimiſit: q̄ꝛ etiā poſtq̄
dimiſſa eſt: remanet dimittentis vxor. AVG. de ſer.
do. Huius autē rei aplus terminū oñdit: qui tamdiu ob
ſeruanduʒ dicit: q̄diu vir eius viuit. Illo autem mortuo
dat nubendi licentiā. Si auteʒ non conceditur alteri nu
bere mulieri viuente viro a quo receſſit: multo minus
fas eſt illicita cū q̄buſlibet ſtupra ↄmittere: neq̄ etiā con
tra iſtud p̄ceptū q̄ dñs dimitti cōiugē vetat facit q̄ cū ea

nõ carnaliter: ſʒ ſpũaliter viuit: cũ nõ cã dimittat. Beatiora nãq; ſũt ↄiugia coꝝ: qui iter ſe pari cõſenſu ↄtinentiã ſeruãt. Querit autẽ hic qõ: cũ dñs cã fornicationis ꝑmittat dimitti vxorẽ: q̃liter hic intelligẽda ſit fornicatio: vtrũ vt eã fornicationẽ credamus dictã q̃ ſtupris ↄmittit: an quẽadmodũ ſcripture ſolent fornicationẽ vocare oẽm illicitã corruptionẽ: ſicut ẽ idolatria vel auaricia: ⁊ oĩs iam trãſgreſſio legis ꝑ illicitã ↄcupiſcentiã. Sʒ ſi licet ſm apoſtolũ vt dimittat cõiunx infidelis: q̃uis melius ſit nõ dimittere: ⁊ tñ nõ licet ſm p̃ceptũ dñi: vt dimittat cõiunx: niſi cã fornicatiõis. Fornicatio ẽ etiã ipſa infidelitas: porro ſi infidelitas fornicatio eſt ⁊ idolatria infidelitas: ⁊ auaricia idolatria: nõ eſt dubitandũ ⁊ auariciã fornicationeʒ eẽ. Quis ergo iã quãlibet illicitã ↄcupiſcẽtiã põt recte a fornicatiõis genere ſepararare ſi auaricia fornicatio eſt. AVG. in li. retract. Nolo tñ putare lectorẽ in re tã difficili iſta ſibi diſputationẽ noſtrã debẽ ſufficere: non enĩ omne peccatum fornicatio eſt ſpiritalis. Neq; enim omnem peccanteʒ deus ꝑdit: q̃ quotidie ſcõs ſuos exaudit: dicẽtes: Dimitte nobis debita nr̃a: cũ ꝑdat oẽm qui fornicat ab eo: vtrũ etiã ꝓpter hanc liceat dimittẽ vxorẽ: latebroſiſſima qõ eſt: licere tñ ꝓpter iſtã q̃ in ſtupris cõmittit nulla qõ eſt. AVG. in li. lxxxiij. queſtionũ: Si enim aliquis afferat ſolã fornicationẽ dñm admittere ad cãm relinquẽde coniugis q̃ cõcubitu illicito ꝑpetrat: põt dicere dñm de vtroq; fideli dixiſſe: vt neutri liceat alterũ relinquere: niſi cã fornicationis. AVG. de ſer. do. Non aũt tm̃ fornicantẽ vxorẽ dimittere cõcedit: ſed quiſquis eam quoq; vxorẽ dimittit a q̃ ipſe cogit fornicari: cã fornicationis vtiq; dimittit: nõ tm̃ illius: ſʒ ⁊ ſue. illi⁹: q: fornicat: ſue ne fornicet. AVG. de fide ⁊ operib⁹: Eodẽ etiã mõ rectiſſime dimittit ſi viro ſuo dicat: nõ ero vxor tua: niſi mihi de latrocinio diuitias cõgreges: aut ſi q̃d aliõ vel facinoroſũ vel flagitioſũ in viro monuerit. Tũc enĩʒ ille cui hoc vxor dicit: ſi veraciter penitẽs eſt: mẽbrũ qõ cũ ſcãdaliçat ãputabit. AVG. de ſer. do. in monte. Nihil aũt eſt iniquius q̃ fornicationis cã vxorẽ dimittẽ: ſʒ ⁊ ipſe cõuincit fornicari: occurrit ei illud in quo alterꝝ iudicas teipſuʒ condẽnas. De eo autẽʒ quod dicit: Et qui di. dux. adul. põt queri: vtrũ ſicut mechat ille qui eã ducit: ſic ⁊ illa quã ducit. iubet enĩʒ ab aplõ ⁊ illa manere innupta: aut viro recõciliari. Sʒ tñ ſi diſceſſerit a viro mltũ intereſt vtrũ dimittat: an dimittat. ſi enim ipſa virũ dimiſerit ⁊ alteri nupſerit: videt cupiditate mutãdi cõiugiũ virũ priorẽ reliquiſſe q̃ adulterina cogitatio ẽ. ſʒ ſi dimittat a viro: iueniri nõ põt: quõ cũ vir ⁊ mulier pari ↄſenſu miſceant: vnus coꝝ mechat⁹ ſit ⁊ non alter. Huc accedit: q: ſi mechat ille ducendo eã q̃ dimiſſa ẽ a viro: ipſa facit eũ mechari: qõ hic dñs vetat.

Iterũ audiſtis q: dictũ eſt antiquis non periurabis: reddes autẽ dño iuramẽta tua. Ego autẽ dico vobis: non iurare omnino: neq; ꝑ celum quia thronus dei eſt: neq; per terrã: quia ſcabellũ eſt pedũ eius. Neq; per hieroſolymam: q: ciuitas eſt magni regis. Neq; per caput tuũ iuraueris: quia non potes vnum capillũ albũ facere aut nigrũ. Sit autẽ ſermo veſter: eſt eſt: non non: qõ autẽ his abundantius eſt: a malo eſt.

GLO. Docuerat ſupra dñs nõ eẽ iniuriã ꝓximo inferendã: ꝓhibẽdo irã cũ homicidio: cõcupiſcentiã cũ adulterio: ⁊ dimiſſionẽ vxoris cũ libello repudij: nũc autem ↄñter docet ab iniuria dei abſtinẽdũ: cũ ꝓhibet nõ ſoluʒ ꝑiuriũ tanq̃ malũ: ſʒ etiã iuramẽtũ tanq̃ mali occaſionẽ vñ dicit: Iterũ audi. q: dict. eſt anti. nõ ꝑiu. Dicit enĩʒ in leuiti. Nõ ꝑiurabis in noĩe meo. ⁊ ne creaturas facerent ſibi deos: p̃cepit reddere deo iuramẽta: ⁊ nõ iurare per creaturas. vñ ſubdit: Red. aũt do. iura. tua. i. ſi iurare cõtigerit ꝑ creatorẽ iurabis: nõ ꝑ creaturã. vñ dr̃ i deutero. Dñm deũ tuũ timebis: ⁊ ꝑ nomẽ eius iurabis. HIER. Hoc aũt q̃ſi paruulis fuerat lege conceſſuʒ: vt quõ victimas imolabãt deo: ne eas idolis imolarent: ſic ⁊ iurare ꝑmitterẽt in deũ: nõ q̃ recte hoc facerẽt: ſed q̃ meli⁹ eẽt deo hoc exhibere q̃ demonijs. Hieron. b. CHRY. ſup matth. Nemo enĩ frequẽter iurat q̃ nõ aliq̃n ꝑiuret: ſicut q̃ fecit cõſuetudinẽ multa loqui aliq̃n loquit ĩportuna. AVG. cõtra fauſtũ: Quia vero ꝑiurare graue peccatũ ẽ: longius aũt remotus ẽ a ꝑiurio qui nec iurare ↄſueuit: q̃ qui verꝫ iurare ꝓcliuis ẽ: maluit nos dñs non iurãtes recedere a vero: q̃ verũ iurãtes appropinquare ꝑiurio. vñ ſubdit: Ego aũt dico vobis nõ iurare oĩno. AVG. de ſer. do. in monte: In quo phariſeoꝝ iuſticiã q̃ ẽ nõ cõiurare cõfirmat. nõ enĩ põt ꝑiurare: q̃ nõ iurat: ſed qm̃ ille iurat: qui adhibet deũ teſtem: ↄſiderãdũ ẽ ne ↄtra hoc p̃ceptũ dñi apl̃s feciſſe videat: q: ſepe hoc mõ iurauit cuʒ dixit: Que ſcribo vobis ecce corã deo: q: nõ mentior. ⁊ teſtis ẽ mihi deus: cui ſeruio in ſpũ meo: niſi forte q̃s dicat tũc cauẽdũ eẽ iurationẽ cũ aliq̃d dr̃ ꝑ qõ iuratur: vt nõ iurauerit: q: non dixit ꝑ deũ ſed dixit teſtis ẽ mihi deus. ridiculũ eſt hoc putare: ſed tñ ſciat hoc mõ iuraſſe apoſtoluʒ dicentẽ: Quotidie morior ꝑ gloriã veſtrã fratres. Qõ ne quis ita exiſtimet dcm̃ tanq̃ ſi diceret: Veſtra gloria me fecit quotidie mori. Greca exemplaria dĩudicãt: i q̃bus qõ ſcriptũ ẽ non niſi a iurãte dicit. AVG. cõtra mẽda. Sed pleraq; in vbis intelligere non valẽtes in factis ſcõrũ colligim⁹ queãdmodũ oporteat accipi qõ facile ĩ aliã partẽ duceret: niſi exẽplis reuocaret. Iurauit apl̃s ĩ epl̃is ſuis ⁊ ſic oñdit: quõ accipiendũ ẽ qõ dictũ ẽ: Dico auteʒ vo. nõ iu. om. ne. ſ. iurãdo ad facilitatẽ iurãdi veniat: ex facilitate aũt iurãdi veniat ad ↄſuetudinẽ: a cõſuetudine in ꝑiuriũ decidat. Et iõ nõ iuenit iuraſſe niſi ſcribẽs: vbi ↄſideratio cautior nõ hʒ linguã p̃cipitem: ⁊ tñ dñs oĩno ait: non iurare. nõ enĩʒ cõceſſit vt id liceret ſcribẽtib⁹: ſʒ q: p̃cepti violati reũ paulũ p̃ſertim ĩ epl̃is ↄſcriptis nefas ẽ dicere: intelligẽdũ ẽ illud qõ poſitũ ẽ Oĩno: ad hoc poſitũ vt q̃tum in te eſt non affectes: vbi q̃ſi ꝓ bono cũ aliqua delectatione appetas iuſiurandũ. AVG. cõtra fauſtũ: In p̃ſcriptis ergo vbi eſt ↄſideratio maior: pluribus locis apl̃s iuraſſe iuenit: ne quiſq̃ putaret etiaʒ verũ iurãdo peccari: ſed potius intelligeret humane fragilitatis corda nõ iurãdo tutius ꝑiurio conſeruari. HIERO. Deniq; conſidera q̃ hic ſaluator nõ ꝑ deuʒ iurare prohibuit: ſed per celũ: ꝑ terrã: ⁊ per hieroſolymam: ⁊ ꝑ caput tuũ. hanc enim per elemẽta iurandi peſſimam conſuetudineʒ ſemꝑ habere iudei noſcuntur. Hieronÿ. b. qui autẽ iurat: aut veneratur: aut diligit eum ꝑ quem iurat. iudei auteʒ ꝑ angelos ⁊ vrbẽ hieruſalem ⁊ templũ ⁊ elementa iurantes: creaturas venerebant dei honore: cum in lege preceptum ſit: vt nõ iuremus niſi ꝑ dñm deũ noſtrũ. AVG. de ſer. do. in monte: Vel ideo additũʒ eſt: Neq; ꝑ celum. quia iudei non putabant ſe teneri iuramẽto. ſi per iſta iuraſſent ac ſi dicat: Cum iuras per celum ⁊ terram non te arbitreris non debere dño iuſiurandum tuum: quia per eum iurare conuinceris: cuius celum thronus eſt: ⁊ cuius terra ſcabellũ eſt: quod non eſt ſic dcm̃: quaſi habeat deus collocata membra in celo ⁊ in terra: vt nos cum ſedemus: ſed illa ſedes dei iudicium ſignificat. Et quoniã in hoc vniuerſo mundi corpore maximã ſpeciem celum hʒ: ſedere in celo dr̃: tanq̃ p̃ñtior ſit excellẽti pulchritudini vis diuia: terrãq; dr̃ calcarie q̃ minimã ſpẽm ordinet ĩ extremis. Spiritalit aũt ſcãs aĩas celi noĩe ſignificat ⁊ terre peccatrices: qm̃ ſpiritalis oĩa iudicat. Pctõri aũt dcm̃ ẽ: Terra es ⁊ ĩ trã ibis. Et q̃ ĩ lege manẽ voluit: ſb̃ lege ponit. ⁊ iõ ↄgruẽter dicit: Scabellũ pedũ ei⁹. Sequitur: Neq; ꝑ hieroſolymã: q: ciuitas ẽ magni regis qõ meli⁹ dr̃: q̃ dicẽt mea: cũ tñ hoc dixiſſe itelligat. Et quia

ipſe vtiq3 eſt dñs: dño iuſiurandū debet qui ꝑ hieroſoly
mā iurat. Sequit᷑: Neq3 ꝑ caput tuū iurauerís. Quid. n.
poterat quiſq3 mag⁹ ad ſe ptinere arbitrari: ꝙ caput ſuū?
Sed quō nr̄m ē vbi ptāte faciendi vnū capillū albū aut
nigrū nō habemus? Propt᷑ qḋ dicit᷑. Quia nō potes vnū
capillū albū facē aut nigrū. Ergo deo debet iuſiurandū:
quiſquis etiā ꝑ caput ſuū iurare voluerit. ⁊ hinc etiā ce
tera intelligunt᷑. CHRY. in ho. Attēdite autē ꝙ elemē
ta mūdi extollit: nō ex ꝓpria natura: ſed ex habitudine
quā habēt ad deū: ne idolatrie daret᷑ occaſio. RABA.
Qui aūt iurare ꝓhibuit: quō loqui oporteat docuit ſub
dens: Sit aūt ſermo veſter eſt: ē: non: nō. i. qḋ eſt ſufficiat
dicere eſt: qḋ non ē: ſufficiat dicē nō eſt. Siue iō dr̄ bis ē
eſt: nō nō: vt quid ore affirmes: opibus ꝓbes: ⁊ qḋ ver
bis negas: factis nō ↄfirmes. HILA. Uel aliter: In fi
dei ſimplicitate viuētibus iurare opus nō eſt: cū qbus
ſemꝑ qḋ ē eſt: qḋ nō nō: ⁊ ꝑ hoc eoꝝ ⁊ opus ⁊ ſermo oīs
in vero ē. HIERO. Euāgelica igit᷑ veritas non recipit
iuramenta: cū oīs ſermo fidelis ꝓ iuramēto ſit. AUG.
Quapropt᷑ qui ītelligit nō in bonis: ſ3 in neceſſarijs iu
rationē habēdā: refrenet ſe ꝙtū pōt: vt nō ea vtat᷑ niſi in
neceſſitate: cū videt pigros eē hoīes ad credendū: qḋ vti
le eſt credere: niſi iuratione firmet᷑. hoc ergo ē bonū ⁊ ap
petendū: qḋ hic dicit: Sit ſermo veſter eſt eſt: nō non. qḋ
aūt his abūdantius ē: a malo eſt. i. ſi iurare cogeris: ſcias
de neceſſitate venire infirmitates eoꝝ qbus aliquid ſua
des: q̄ vtiq3 īfirmitas malū eſt. itaq3 nō dixit: Quod am
plius ē: malū ē. tu eni3 non malū facis qui bene vteris iu
ratiōe: vt alteri ꝑſuadeas qḋ vtiliter ꝑſuadeas: ſedas: ſ3
a malo ē illi⁹ cui⁹ infirmitate iurare cogeris. CHRY.
in ho. Uel a malo eſt. i. ab infirmitate eoꝝ quibus lex iu
rare ꝑmiſit. Ita eni3 xp̄s nō mōſtrat veterē legē diaboli
eſſe: ſ3 a veteri iꝑfectiōe ducit ad abundātiā nouitatē.

Auditū q3 dictū eſt: oculū pro oculo: dente3 pro dente. Ego autē dico vobis nō reſiſtere malo: ſ3 ſiquis te percuſſerit in dexteram maxillā tuā: pre be illi ⁊ alteram. ⁊ ei qui vult tecū in iudicio con tendere ⁊ tunicā tuā tollere: dimitte ei ⁊ palliu3. ⁊ quicunq3 te angariauerit mille paſſus: ⁊ vade cū illo ⁊ alia duo. Qui autē petit a te: da ei: ⁊ volenti mutuare a te ne auertaris.

GLO. Quia ſupius docuerat dñs non eē ꝓximo iniu
riā inferendā: nec irreuerētiā dño: ↄñter hic docet qliter
ſe chriſtianus hēre debeat ad iniuriā ſibi inferētes. vñ di
cit. Audi. q3 di. eſt: ocu. ꝓ ocu. ⁊ den. ꝓ dente. AUG.
cōtra fauſtū: Qḋ quidē ad reprimēdas flāmas odioꝝ in
ſe inuicē ſeuientiū: ⁊ immoderatos aīos refrenādos ita
preceptū eſt. Quis eni3 facile cōtentus eſt tātū reponē vi
dicte ꝙtū accipit iniurie? Nōne videm⁹ leuiter leſos ho
mines: moliri cedere: ſitire ſanguine3: vixq3 inuenire in
malis inimici vñ ſatient᷑? Huic igit᷑ imoderate ac iniuſte
vltioni lex iuſtū modū figēs penā talionis inſtituit: hoc ē
vt qualē quiſq3 inſtituit iniuriā: tale ſupplicīū rependat:
quod nō fomes ſed limes furoris ē: nō vt id quod ſo
pitū erat hinc accēderet᷑: ſed ne id q3 ardebat vltra extē
deret᷑. īpoſita ē eni3 iuſta vindicta q̄ iuſte debet᷑ ei qui paſ
ſus fuerit iniuriā. Qḋ aūt debet᷑: ⁊ ſi benigne remittit᷑: nō
tn̄ inique repetit᷑. Itaq3 cū peccet qui īmoderate vult vin
dicari: nō peccet aūt qui iuſte vult vindicari: remotior ē
a peccato q̄ nō vult oīno vindicari. ⁊ iō ſubdit: Ego aūt
dico vobis nō reſiſtere malo. Poterā aūt ⁊ ego ſic pone
re: Dictū ē antiquis: Nō iniuſte vindicabis. ego aūt di
co vobis: ne vindicetis: qḋ adipletio eſt. Si ꝑ hec verba
qḋ legi defuit a chriſto additū mihi videret᷑: ac nō poti⁹
id qḋ lex volebat efficere: ne iniuſte ſe quiſq3 vīdicaret:
ↄſeruari tutius ſi oīno ſe nō vindicaret. CHRY. ſup
matth. Sine hoc eni3 mādato legis mādatū ſtare nō po
teſt: q3 ſi ſm̄ legis mandatū oībus reddere mala pro ma
lis cepimus: oēs efficeemur mali eo ꝙ ꝑſequētes abūdēt.
Si autē ſm̄ chriſti ꝓceptū nō reſiſtit᷑ malo: ⁊ ſi mali non
leniunt᷑: tn̄ boni ꝑmanebūt boni. HIER. Dñs ergo no
ſter viciſſitudinē tollēs trūcat initia peccatoꝝ. in lege nā
q3 culpa emēdat᷑: hic peccatorū auferūt᷑ exordia. GLO.
Uel pōt dici ꝙ dñs hoc dixit: iuſticie veteris legis ali
quid addēs. AUG. de ſer. do. in mōte: Phariſeorū eni3
iuſticia minor: eſt non excedere vindicte modu3: ⁊ hoc ē
pacis inchoatio. ꝑfecta aūt pax ē talē penit⁹ nolle vindi
ctā. Intra illud ergo ꝑmū qḋ preter legē eſt: vt mai⁹ malū
ꝓ minori malo reddat᷑. Et hoc qḋ dñs ꝑficiendis diſci
pulis dicit: ne ꝓ malo vllū malū reddat᷑: medium locū te
net vt tātū reddat᷑: quantū acceptū ē: ꝑ qḋ a ſūma diſcor
dia ad ſūmā cōcordiā tranſitus factus eſt. Quiſquis. n.
malū prior infert: maxime a iuſticia diſtat. Quiſquis aūt
nulli prior malefecit: ſ3 tn̄ leſus repēdit grauius: receſſit
aliquātulū a ſūma iniquitate. Qui vero tantū reddit: ꝙ
tum accepit: iam aliquid donat. iuſtū ē enim cū qui leſit
prior grauius ledi. Hanc ergo inchoatā minime iuſticiā
ille ꝑficit: qui legē venit iplere. Duos aūt gradus qui in
terſint: intelligēdos reliquit. Nā eſt qui nō reddat tātū: ſ3
min⁹. Et hic aſcēdit qui oīno nil rependerit: qḋ parū vi
det᷑ dño: niſi ⁊ āplius ſis paratus ſuſcipere. Quapropt᷑
non ait: nō reddere malū ꝓ malo: ſed nō reſiſtere aduer
ſus malum: vt non ſolum non rependas quod tibi fue
rat irrogatum: ſed etiam non reſiſtas: quin aliud irroge
tur. Hoc enim eſt quod conuenienter exponitur: Sed ſi
quis te percuſ. in dexte. maxil. tuā: prebe ei ⁊ alterā. Qḋ
ad miſericordiā ptinere hi maxime ſentiūt: qui eis quos
multū diligūt ſeruiūt: vel prauis vel phreneticis a qbus
multa ſepe patiunt᷑. ⁊ ſi eoꝝ ſalus id exigat: ꝓbent ſe etiā
vt plura patiant᷑. Docet ergo dñs medicus animarū vt
diſcipuli ſui eoꝝ quorū ſaluti ↄſulere vellent: imbecillita
tes equo animo tolerarēt. Oīs nāq3 improbitas ex im
becillitate animi venit: q3 nihil inocētius ē eo qui in vir
tute ꝑfectus eſt. AUG. cōtra mēda. Ea vero que in no
uo teſtō a ſanctis facta ſūt: valent ad exempla intelligen
darū ſcripturarū: que in ꝓceptis digeſta ſūt: velut cū le
gimus in euāgelio: Accepiſti alapā: exemplū autē patien
tie nullū ꝙ ipſius dñi excellentius inuenimus: ⁊ ipſe cū
alapa ꝑcuſſus eſſet: nō ait: Ecce alterā maxillā: ſ3 ait: Si
male dixi: exprobra de malo: ſi autē bene: qd me cedis?
vbi oñdit illā ꝓparationē alterius maxille in corde faciē
dā. AUG. in ſer. do. in monte: Paratus eni fuit dñs nō
ſolū in alterā maxillā cedi ꝓ ſalute omniū: ſ3 in toto cor
pore crucifigi. Queri aūt pōt: qd ſit dextera maxilla. S3
cū facies ſit: q̄ quiſq3 cognoſcit᷑: in faciem cedi ſm̄ aplum
eſt contēni ac deſpici. Sed qm̄ facies non pōt dici dexte
ra ⁊ ſiniſtra: ⁊ tn̄ nobilitas eſt: ſm̄ deū ⁊ ſeculū ita diſtri
buit᷑: tanꝙ in dexterā maxillā ⁊ ſiniſtrā: vt in quocūq3 di
ſcipulo chriſti contēptū fuerit ꝙ chriſtianus ē multo ma
gis in ſe contēni paratus ſit. ſiquos huiuſmodi ſeculi ho
nores h3. Oīa aūt in quib⁹ iprobitatē aliquā patimur: in
duo genera diuidunt᷑: qm̄ vnū ē: qḋ reſtitui nō pōt: alteꝝ
qḋ pōt. S3 in illo qḋ reſtitui nō pōt: vindicte ſolatiū que
ri ſolet. Quid enim ꝓdeſt ꝙ ꝑcuſſus repercutis: nūquid
ꝓpterea qḋ in corpore leſū eſt reſtituit᷑: ſed tumidus ani
mus talia fomenta deſiderat. CHRY. ſup matth. Nū
quid aūt ſi repercuſſeris eū cōpeſcuiſti eū: vt te non ꝑcu
tiat: ſed magis excitaſti eū vt adhuc percutiat. Nā iracū
dia ꝑ iracundiā non cōpeſcit᷑: ſed āplius irritat᷑. AUG.
in ſer. do. in monte: Unde dñs potius miſericorditer ꝑ
ferendā alterius infirmitatē iudicat: ꝙ alieno ſupplicio
ſuā mitigandā: neq3 tn̄ hic ea vindicta ꝓhibetur que ad
correctionē valet. Ipſa eni3 ptinet ad miſericordia3: nec
impedit illud ꝓpoſitū quo quiſq3 parat⁹ ē ab eo quē cor
rectum eſſe vult plura deferre. Requirit᷑ tn̄ vt ⁊ ille vin
dicet: cui ordine rerum poteſtas data eſt. ⁊ ea volūtate

vindicet:

Hierony. b.

Hierony. a.

vindicet: qua pater i filiũ paruulũ quē odiſſe nō pōt. Sā
cti aũt viri nōnulla pctā morte punierũt: quo ⁊ viuētibꝰ
vtilis metus incuterēt: ⁊ illis q̄ morte puniebātur: nō ip
ſa mors noceret: ſʒ pctm̄ qḋ augeri poſſet ſi viuerēt. In
de ē ꝙ helias multos morte affecit: de quo cū exēplū ce
piſſent diſcipuli: rephēdit i eis dn̄s nō exēplū ꝓphe: ſed
ignorātiā vindicādi: aīaduertēs eos nō amore correctio
nis: ſʒ odio deſiderare vindictā. Sed poſtq̄ eos docuit
diligere ꝓximū: infuſo etiā ſpūſcō: nō deferũt tales vin
dicte. Naʒ ⁊ vbis petri ananias ⁊ vxor eiꝰ exanimes ce
ciderũt. Et paulus apl's tradidit quēdā ſathane in interi
tū carnis. ⁊ iō quidā aduerſus corꝑales vindictas: que i
veteri teſtō: neſcio qua cecitate ſeuiāt: quo aīo facta ſunt
neſciētes. AVG. ad bonifa. comitē: Quis aũt mente ſo
brius regibus dicat: nō ad vos ꝑtinet: q̄s velit eē ſiue re
ligioſus ſiue ſacrilegꝰ: q̄bus dici nō pōt: Nō aũt ad nos
ꝑtinet in regno vr̄o: q̄s velit pudicus eē aut ipudicus.
Melius ē quidē ad deũ colēdū hoīes duci q̄ pena com
pelli. Multis aũt ꝓfuit: qḋ experimēto ꝓbamꝰ: prius dolo
re vel timore cogi: vt poſtea poſſint doceri: aut qḋ iā ver
bis didicerāt: ope ſectari. Sicut. n. meliores ſũt quos di
rigit amor: ita plures ſũt quos corrigit timor. Agnoſcāt
in apl'm paulū prius cogētē chriſtū: ⁊ poſtea docentē.

AVG. in ſer. do. in mōte: Tenebit̄ ergo hoc iniuriaꝝ
genere qḋ ꝑ vindictā luit̄ iſte modꝰ a xp̄ianis vt accepta
iniuria nō ſurgat odiuʒ: ſʒ paratus ſit aīus plura ꝑpeti:
nec correctionē negligat: q̄ vel cōſilio vel auctoritate vti
pōt. HIERO. Secundū aũt myſticos intellectus per
cuſſa dextera nr̄a: nō debemus ſiniſtrā ꝓbere: ſʒ alteraʒ:
hoc ē alterā dexterā: iuſtus. n. ſiniſtrā nō habet. Si nos
hereticus in diſputatiōe ꝑcuſſerit: ⁊ dextrū dogma vo
luerit vulnerare: opponat̄ ei aliud de ſcripturis teſtimo
niū: AVG. in ſer. do. in mōte: Aliud aũt iniuriarū ge
nus ē qḋ integrū reſtitui pōt: cuius due ſũt ſpēs. vna ad
pecuniā: altera ad opera ꝑtinet: vn̄ de primo hoꝝ duoꝝ
ſubdit: Et ei qui vult tecū in iudicio contēdere: ⁊ tunicaʒ
tuā tollere: dimitte ei ⁊ palliū. Sicut ergo qḋ poſitū ē de
percuſſa maxilla oīa ſignificat: que ſic ingerunt̄ ab im
probis vt reſtitui nō poſſint niſi vindicta: ita qḋ poſituʒ
ē de veſtimēto oīa ſignificat que pn̄t reſtitui ſine vīdicta:
⁊ hoc etiā ad preparationē cordis: nō ad oſtēſionē ope
ris ꝓceptū recte intelligit̄. Et qḋ de tunica ⁊ veſtimēto di
ctū ē: in omnibus faciendū ē: q̄ aliquo iure tēporalit̄ no
ſtra eē dicimus. Si. n. de neceſſarijs hoc iperatū eſt, quā
tomagis ſuperflua contēnere ꝯuenit. Et hoc ipſe ſignat
cū dicit: Qui vult tecū in iudicio contēdere. Oia ergo in
telligunt̄ de quibus in iudicio nobiſcū contēdi pōt. Sed
vtrū ⁊ de ſeruis accipiendū ſit magna q̄ſtio eſt: nō enim
xp̄ianū oʒ ſic poſſidē ſeruū quō equū: q̄uiſ fieri poſſit vt
maiori ꝓcio valeat equꝰ q̄ ſeruꝰ. Sʒ ſi ſeruꝰ rectius a te
regit̄ q̄ ab illo qui eū cupit auferre: neſcio vtrū quiſq̄ au
deat dicere eū vt veſtimētū debē contēni. CHRY. ſup
matth. Indigna aũt res ē: vt hō fidelis ſtet in iudicio an̄
cōſpectū iudicis infidelis. Vel ſi fidelis certe ſecularis
⁊ q̄ te venerari debuerat: ꝓpter dignitatē fidei iudicat te
ꝓpter neceſſitatē cauſe: ⁊ ꝑdes dignitatē chriſti ꝓpter ne
gociū mūdi. deinde omne iudiciū irritatio cordis ē ⁊ co
gitationū malarū. nā ſi videris ꝙ cā tua fraudibꝰ aut pe
cunijs expugnet̄: ⁊ ſimilit̄ tu cauſe tue adeſſe feſtinas: ⁊ ſi
ab initio hoc conſiliū non habuiſti. AVG. in enchiri
dion: Et iō ꝓhibuit hic dn̄s ſuos de ſecularibus rebus
cū alijs habere iudiciū: tn̄ cū apl'us ſinit in eccleſia talia
iudicia finiri inter fratres fratribus iudicantibus: extra
eccleſiaʒ vero terribilit̄ vetat: manifeſtū ē quid ſm̄ ve
niā concedat̄ īfirmis. GREGO. in moralibꝰ: Sed tn̄
q̄dā dū tꝑalia nobis rapiũt ſolummodo ſũt tolerādi. Qui
dā vō ſunt ſeruata charitate ꝓhibēdi: nō ſola cura ne no
ſtra ſubtrahant̄: ſed ne rapiētes nō ſua ſemetipſos ꝑdāt
Plus. n. ipſis raptoribus debemus metuere q̄ rebus ir

rationabilibus inhiare. Cū autē ꝑ terrena re pax a cor
de cū ꝓximo ſcindit̄: apparet ꝙ plus res q̄ ꝓximꝰ amat̄.
AVG. in ſer. do. Tertiū vero iniuriarū genus: qḋ ad
opera ꝑtinet ex vtroq; confectū ē: ⁊ cū vindicta ⁊ ſine vi
dicta pōt reſtitui: naʒ qui angariat hoīem ⁊ cogit ſe im
probe adiuuari ab iniuſto: ⁊ penā improbitatis pōt lue
re ⁊ operam reddere. In hoc ergo genere iniuriarū dn̄s
docet animū chriſtianū eſſe patientiſſimū: ⁊ ad plura ꝑfe
renda paratū. vn̄ ſubdit: Et quicūq; te angariauerit mil
le paſſus: vade cū illo alia duo. ⁊ hoc vtiq; monet non
tā vt pedibus agas q̄ vt animo ſis paratus. CHRY.
in ho. Angariare eniʒ eſt iniuſte trahere ⁊ ſine ratiōe ve
xare. AVG. de ſer. do. in monte. Sic ergo dictū puta
mus: Vade cū il. alia duo. ſcilʒ milia: vt tria cōpleri volu
erit: quo numero ſignificat̄ perfectio vt meminerit quiſ
quis hoc facit: ꝑfectā ſe implere iuſticiā: ꝓpter qḋ ⁊ tri
bus exēplis hoc ꝓceptū inſinuauit. ⁊ in hoc tertio exem
plo ſimplo duplū addit̄: vt triplū compleat̄. Vel ꝑ hoc
accipit̄ ꝙ in ꝓcipiendo tanq̄ tolerabilius incipiēs pau
latim creuerit. nam primo ꝓberi voluit alterā maxillam
cū fuerit dextra ꝑcuſſa: vt minus ꝑferre paratus ſis: q̄ ꝑ
tuliſti. Deinde illi qui tunicā vult tollere iubet ⁊ palliuʒ
dimitti: vel veſtimētū ſm̄ aliā lr̄am: qḋ aut tātūdē ē: aut
non multo amplius. Tertio de mille paſſibus q̄bus ad
dēda dicit, duo milia vſq; ad duplū ꝑducit. Sed qm̄ pa
rū ē nō nocere: niſi ⁊ beneficiū ꝓſtes: ꝯñter adiūgit ⁊ di
cit: Qui aũt petit a te da ei. CRRY. ſup matth. Quia
diuitie noſtre non ſũt ſʒ dei. Deus. n. diſpēſatores diui Hierony. a.
tiarū ſuarū voluit eſſe nos non dn̄os. HIERO. Sed Hierony. b.
ſi de elemoſynis tm̄ dcm̄ intelligamus: in pluribus pau
peribus hoc ſtare non pōt: ſʒ vt diuites ſi ſemꝑ dederit
ſꝑ dare nō poterũt. AVG. in ſer. dn̄i: Dicit ergo: Om
ni petēti da: nō oia petēti: vt id des: qḋ dare honeſte po
tes ⁊ iuſte. Quid eniʒ ſi pecuniā petat: qua innocentē co
net̄ opprimere: quid ſi ſtuprū petat: Dandū ē ergo quod
nec tibi nec alteri noceat: q̄tū ab homine credi pōt: ⁊ cū
negaueris qḋ petit: iudicāda ē iuſticia vt non eū inanē di
mittas: ⁊ aliq̄n meliꝰ aliq̄d dabis cū petentē iniuſte corre
xeris. AVG. ad vincē. Vtilius. n. eſurienti panis tollit̄:
ſi de cibo ſecurus iuſticiā negligat: q̄ eſurienti panis frā
git̄: vt vi iniuſticie ſeductus acquieſcat. HIERO. Pōt Hieronȳ. b.
eniʒ intelligi de pecunia doctrine q̄ nunq̄ deficit: ſʒ quā
to plus datur: tāto amplius duplicat̄. AVG. Qḋ autē
ait: Et volēti mutuari a te ne auertaris: ad animū referē
dū eſt. hilarē. n. datorē diligit deus. Mutuat̄ aũt omnis
qui accipit: ⁊ ſi ipſe nō ſoluturꝰ ſit: qz miſericordibꝰ deus
plura reſtituit. aut ſi nō placet accipe mutuātē niſi eū qui
accipit redditurꝰ: intelligēdū ē dn̄m ipſa duo genera pre
ſtandi eſſe ꝯplēdū. naʒ aut donamꝰ aut reddituro cōmē
damus. Recte ergo ad hoc bn̄ficij genus hortando dic̄:
Ne auertaris. i. ne ꝓpterea volūtatē alienes: q̄ſi deus nō
redditurꝰ ſit: cū hō reddiderit. cū. n. ex ꝓcepto dei facis:
infructuoſū eē nō pōt. CHRY. ſup matth. Ergo iubet
nos xp̄s mutuū dare: non tn̄ ſub vſuris: qz q̄ ſic dat non
ſua dat: ſʒ aliena tollit. de vno vinculo ſoluit: ⁊ multis alli
gat: ⁊ nō ꝓpt̄ dei iuſticiā dat: ſʒ ꝓpt̄ ꝓpriū lucrū. Simi
lis ē etiā pecunia vſuraria aſpidis morſui. naʒ ſicut vene
nū aſpidis latēter oīa mēbra corrūpit: ſic vſura oēs facul
tates conuertit in debitū. AVG. ad marcel. Obijciũt
aũt quidā ꝙ hec chriſti doctrina reipublice moribꝰ nulla
ex parte cōueniat. naʒ q̄s inquiũt tolli ſibi ab hoſte ali
quid patiat̄: vel romane ꝓuincie deꝑdatoribus nō male
velit belli iure rephēdē. Sũt aũt iſta ꝓcepta patiētie ſem
per in cordis ꝓparatione retinenda: ipſaq; beniuolētia
ne reddat̄ malū ꝓ malo ſemꝑ in voluntate cōplenda eſt.
Agēda ſũt aũt multa ⁊ cū inuitis benigna q̄dā aſperita
te plectentis: ac ꝑ hoc ſi terrena reſpu. ꝓcepta chriſtiana
cuſtodiat: ⁊ ipſa bella ſiue nō beniuolētia nō gerentur: vt
ad ipietatis iuſticieq; pacatā i ſocietatē victis facilius

ante te:ſicut hypocrite faciunt in ſynagogis ⁊ vi‑
cis vt honorificentur ab hominibus. Amē dico
vobis receperūt mercedem ſuam. Te autē facien
te elemoſynā: neſciat ſiniſtra tua qd faciat dexta
tua: vt ſit elemoſyna tua in abſcondito: ⁊ pater tu⁹
qui videt in abſcondito reddet tibi.

¶AVG. de ſer. do in mōte. Gnāliter ſupra dn̄s iuſticiaȝ
noiauit cū dixit: Attēdite ne iuſticiā vr̄am: nūc aūt p par
tes exequit. CHRY. ſup mat. Ponit aūt tria fortia bo
na. ſ. elemoſynā: oratiōnē: ⁊ ieiuniū: contra tria mala: ad
uerſus q̄ dn̄s tētationis bellū ſuſcepit. pugnauit. n. p no
bis ɔtra gulā in eremo: cōtra auariciā ſupra montē: con
tra vanā gloriā ſupra tēplū. Eſt ergo elemoſyna q̄ diſper
git: cōtra auaritiā q̄ ɔgregat: ieiuniū ɔtra gulā: qȝ ē ei cō‑
trariū: oratio vō ɔtra vanā gloriā: qȝ cū oē malū ex ma‑
lo naſcat: ſola vana gloria de bono ꝓcedit: iō nō deſtrui
tur p bonū: ſȝ magis nutrit. nullū ergo remediū pōt eſſe
ɔtra vanā gloriā niſi oratio ſola. AMBRO. Omnis
aūt ſnia diſcipline chriſtiane i miſericordia ⁊ pietate ē: ⁊
iō ab elemoſyna incipit dicēs: Cū ergo facis elemoſynā
noli tuba canere an̄ te. GLO. Tuba aūt ē ois actus vel
ſermo p quē opis iactātia demōſtrat: puta q̄ facit elemo
ſynā qn̄ aliquē videt p̄ntem: vel intercedēte aliquo: aut
honeſtiori pſone q̄ pōt retribuē: al's aūt non facit. Sȝ et
ſi i loco ſecreto fecerit: eo ꝓpoſito vt laudabilis videat:
tuba ē. AVG. Sic ḡ qd dic: Noli tuba canere an̄ te: ad
hoc reſpicit qd ſupi⁹ ait: Attēdite ne iuſticiā vr̄am faciatis
co. ho. HIE. Qui aūt tuba cānit elemoſynā faciēs hy‑
pocrita ē. Et iō ſubdit: Sic hypocrite faciūt. ISIDO.
Nomē hypocrite tractū ē a ſpecie coꝝ q̄ i ſpectacul ɔte‑
cta facie icedūt diſtiguētes vultū vario colore: vt ad pſo
ne quā ſimulant colorē pueniāt: mō i ſpecie viri: mō in fēie
vt fallāt populū dū in ludis agūt. AVG. de ſer. do. in
monte: Sic ergo hypocrite. i. ſimulatores tanq̄ imitato‑
res pſonarū aliarū agūt partes illi⁹ qd nō ſūt. nō enim q̄
agit partes agamēnonis: vē ipſe ē: ſȝ ſimulat eū: ſic ⁊ i ec‑
cleſijs in oi vita humana q̄ ſe vult videri qd nō ē: hypo‑
crita ē. Simulat eniȝ ſe iuſtū ⁊ nō exhibet: q̄ totū fructū in
laude hoium ponit. GLO. Et iō ſubdit loca publica
cū dicit: In ſynagogis ⁊ vicis. Et finē intentū cū ſubdit:
Ut honorificent ab hoib⁹. GREG. xxxij. mora. Sciē
dū vō ē q̄ ſūt nōnulli: q̄ ⁊ ſanctitatis habitū tenēt: ⁊ pfe‑
ctionis meritū exequi nō valēt: quos nequaq̄ credendū
ē inter hypocritarū numerū currere: qȝ aliud ē infirmi‑
tate: aliud callida ſimulatione peccare. AVG. de ſer.
do. in monte. Tales aūt q̄ ſimulatiōe peccāt: ab inſpecto
re cordis deo mercedē nō capiūt: niſi fallacie ſuppliciū.
⁊ iō ſubdit: Amē dico vobis receperūt mercedē ſuam.
HIERO: Nō dei mercedē: ſȝ ſuā. Laudati. n. ſunt ab
hoibus: quoꝝ cauſa exercuere virtutes. AVG. de ſer.
do. in monte: Hoc aūt reſpicit ad illud qd ſupra poſuit:
Alioqn mercedē nō habebitis apd̄ prēm vr̄m. Sic ḡ nō
quō illi elemoſynā facias: ſȝ quō faciēda ſit iubet ɔueniē
ter cū dic: Te aūt faciēte ele. neſ. ſini. tua: qd fa. dex. tua.
CHRY. in ho. Hoc aūt p ſupabūdātiā dr̄: ac ſi dicat:
Si poſſibile eſt teipſum ignorare: ⁊ ipſas manus latere
poſſibile eſſet: ſtudioſiſſimū ē tibi. CHRY. ſup mat.
Apl'i aūt interp̄tant in li. canonū ſic: Dextera ē ppl's chri
ſtianus: q̄ ē ad dexterā chriſti. Siniſtra aūt ē ois ppl's q̄
ē ad ſiniſtrā. Hoc ergo dicit ne chriſtiano elemoſynā faciē
te q̄ eſt dextera infidelis aſpiciat qui ē ſiniſtra. AVG.
de ſer. do. in monte: Sȝ ſm hoc videbit nulla eſſe culpa
velle placere fidelibus: cū tn̄ in quorūlibet hoium laudē
finē boni opis ɔſtituere ꝓhibeamur. Ut aūt te imitētur
quibus facta tua placuerūt nō tm̄ fidelib⁹: ſȝ etiā infide‑
libus exhibendū ē. Si aūt vt alij dicūt: ſiniſtrā inimicuȝ
putaueris: vt neſciat inimicus tuus cū elemoſynā facis:

cur ipſe dn̄s inimicis iudeis circūſtantibus miſericordi
ter ſanauit hoies? Deinde quō cū ipō inimico faciem⁹: vt
illō ipleam⁹ p̄ceptū: Si eſurierit inimicus tu⁹ ciba illū.
Tertia opinio ē ridēda eoꝝ q̄ dicūt: ſiniſtre noie vxoreȝ
ſignificari: vt qm̄ in re familiari tenaciores pecuniarū ſo
lēt eē femine: lateat eas cū aliqd viris alienis impendūt
ꝓpt domeſticas lites. Nō aūt ſolis viris hoc p̄ceptū da
tū ē: ſȝ etiā feminis. cui ergo ſiniſtre iubet femina occulta
re opus miſericordie ſue? an etiā vir ſiniſtra erit femine?
q̄ ſi qſpiā putat: cū p̄ceptū ſit talib⁹ vt ſe inuicem bonis
moribus lucrifaciāt: nō ſibi debēt occultare bona opera
ſua: nec futura faciēda ſūt vt ꝓmereat de⁹. q̄ ſi occultan‑
dū ē aliqd q̄ diu alterius infirmitas id equo animo non
pōt ſuſtinere: q̄uis nō illicite fiat: nō tn̄ femina p ſiniſtrā
ſignificari facile apparet toti⁹ capituli ſignificatione. Et
etiā qm̄ ſiniſtrā vocet: qd eniȝ in hypocritis culpatū eſt:
q̄. ſ. laudes hoium q̄rūt: hoc tn̄ facere vetaris. q̄propt ſi
niſtra videt ſignificare delectationē laudis: dextera autē
ſignificat intētionē implēdi p̄cepta diuina. Cū ergo ɔſciē
tie faciēdi elemoſynā miſcet ſe appetitio laudis hūane:
fit ſiniſtra ɔſcia dextre. Neſciat ergo ſiniſtra. i. nō ſe mi‑
ſceat conſcientie tue laudis humane appetitio. Dn̄s autē
nr̄ multomagis ꝓhibet ſolā ſiniſtrā in nobis opari: q̄ eā
miſceri opib⁹ dextre. Quo aūt fine hoc dixerit: oſ̄dit cū
ſubdit: Ut ſit elemoſyna vr̄a in abſcōdito. i. in ipſa bona
ɔſcia: q̄ humanis oculis demōſtrari nō pōt: nec vbis ape
riri: quandoquidē multi multa mentiunt. Sufficit aūt ti‑
bi ad ꝓmerendū p̄miū ipſa conſciētia: ſi ab eo expectas
p̄miū: q̄ ſol⁹ ɔſcie inſpector ē. Et hoc eſt qd ſubdit: Et pr̄
tuus q̄ vi. in abſcon. reddet tibi. Multa latina exēplaria
hn̄t: Reddet tibi palā. CHRY. ſup matth. Impoſſibi
le ē. n. vt opus bonū hois in abſcondito dimittat de⁹: ſȝ
in hoc ſeculo manifeſtat ⁊ illo glorificat: qȝ glia dei: ē ſic
⁊ diabolus manifeſtat malū: in quo malicie eius virt⁹ oſ̄
dit. Proprie aūt publicat de⁹ oē bonū in ſclo illo: cuius
bona nō ſūt cōia bonis ⁊ malis. iō cuicūqȝ illic bene fe‑
cerit deus: manifeſtū eſt ꝓ mercede iuſticie ſue meruit il
lud. Merces aūt iuſticie in hoc ſclo manifeſta nō ē: quia
hic nō ſolū boni ſȝ etiā mali ſūt diuites. AVG. de ſer.
do. in mōte: Sȝ in grecis exēplarib⁹ q̄ ꝓpria ſūt nō inue‑
nimus palā. CHRY. in homi. Si ergo vis habere in
ſpectores eorū q̄ facis: ecce habes nō ſolū angelos aut
archangelos: ſȝ deū vniuerſoꝝ. ¶CA. VI.

Cum oratis non eritis ſicut hypocrite q
amant in ſynagogis ⁊ in angulis platea
rū ſtantes orare: vt videant ab hoibus:
amen dico vobis receperunt mercedem ſuā. Tu
autē cuȝ oraueris: intra i cubiculū tuuȝ: ⁊ clauſo
oſtio ora patrem tuū in abſcondito: ⁊ pater tuus
qui videt in abſcondito reddet tibi.

¶Salomon dicit ante orationē prepara animam tuam.
CHRY. ſup matth. Nō quidē facit q̄ faciens elemo‑
ſynā venit ad orōnē: bona eniȝ opa excitant fidē cordis
⁊ dant ɔfidentiā anime apud deū orādi. Ergo elemoſy‑
na p̄paratio ē oratiōis: ⁊ idē dn̄s poſt elemoſynā conue
nient de oratiōe nos iſtruit. AVG. de ſer. do. in mōte:
Nō aūt hoc monet nūc vt oremus ſȝ quō orem⁹: ſic nec
ſuperius vt faciam⁹ elemoſynā: ſȝ quo animo faciam⁹.
CHRY. ſup matth. Eſt aūt oratio quaſi quoddā ſpiri
tale tributū qd anima offert deo de viſcerib⁹ ſuis. Quā
to ergo glorioſior ē tāto cautior ē ſeruāda: ne ꝓpt hoies
facta vileſcat: ⁊ iō dicit: Cū oratis nō eritis ſicut hypo‑
crite. CHRY. in ho. Hypocritas vocat: q̄ deū ſe fingē
tes orare hoies circūſpiciūt. ⁊ ideo ſubdit: Qui amant i
ſynagogis orare. CHRY. ſup matth. Puto aūt nō ad
locū hoc refert dn̄s: ſed ad ꝓpoſitū orātis: in conuētu n.
fideliū orare laudabile ē: ſic dictū ē: In eccleſijs benedi‑
cite deū.